

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu: 30 cèntims - Corts Catalanes, 589 - Tel. 11430 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Un programa per a l'autonomia

Cada vegada que Catalunya ha estat víctima d'una equivocació interior o d'un atac, el catalanisme no solament s'ha trobat davant seu els enemics de sempre, sinó que ha comprovat allò que ideològicament representava, és a dir, una rectificació de llargs anys d'història oficial hispànica.

Hem de confessar que molt sovint, sobretot en aquelles èpoques en què la confusió facilità la sortida del fantàstic i l'absurd, ens hem revoltat contra el concepte que han tingut del catalanisme els propis catalanistes. La nostra opinió era que, no sols el catalanisme havia de tenir un ideal de grandesa hispànica, sinó que calia rectificar l'heretatge romàntic que havia precedit el catalanisme polític.

Cada vegada que els atzars del moment faciliten l'actuació de noves promocions polítiques, ressurt amb més força el llevat romàntic del catalanisme. Només una formació en les escoles positives de la moderna política ens podria alliberar de creure en l'arrauament com a providència d'un poble.

El cert és que tres anys d'autonomia no han constituït un avenç gaire apreciable. Escampats per ci per allà, tenim alguns homes que s'han ocupat a fons del nostre plet polític i han estudiat Catalunya amb atenció minuciosa. Els resultats d'aquesta investigació no han estat mai acceptats ni practicats. La nostra política—cal confessar-ho—ha anat amb un retard considerable en relació amb el nostre pensament. El catalanisme al poder tenia el deure ineludible de crear la nova Catalunya i ésser, al mateix temps, l'interpret davant Espanya del nou Estat republicà.

Per això calia deixar de banda la teoria de l'optimisme polític i creure que l'ordre és la creació de la intel·ligència i la seva justificació. De cara a la política espanyola, Catalunya ha de defensar, juntament amb l'atorgació de l'Autonomia, l'atorgació d'una Constitució econòmica per als pobles hispànics. Potser algú, llegint aquesta afirmació, riurà amb una punta d'ironia. Però creiem que és pitjor un excés de doctrinarisme—que volem prou dúctil per a reformar-se i orientar-se—, que el desordre paralitzador i imperant en què actualment es debat l'Estat espanyol. Els tractats de comerç no s'aproven perquè hi ha interessos divergents que no impedeixen.

L'Estat, mancat d'una orientació econòmica i víctima del centralisme (el règim més car), atorga sense cap mirament l'ajuda econòmica, no on cal més, sinó d'on és el ministre de més influència. És la política ideal del molt respectable don Emiliano Iglesias, que pot fer nombrosos favors als seus desinteressats protectors.

Per a la constitució de la societat econòmica, Catalunya topirà sempre amb l'oposició de Castella. Al fonamental liberalisme català, al sentiment nostre de voler un Estat garantidor de la llibertat, s'oposa a Espanya l'esperit de la societat monàrquica, defensora d'integrar l'econòmic en el polític per tal de tenir a les mans la direcció material de l'Estat. L'estatisme econòmic de Castella ha estat un element de disòrdia per a Espanya; no sols en l'ordre econòmic s'ha volgut imposar l'uniformisme i els valors castellans, sinó en l'ordre polític i espiritual. El castellanisme no ha estat un nacionalisme; ha estat una idea en marxa. Com a geni polític Castella ha cregut el seu deure fer triomfar la idea i aixafar al seu pas la florida del divers, de l'espontani, que és la font de la vida i la seva necessitat.

Per a Castella no ha existit mai l'home concret. El misticisme — quan no és genial — produeix el fanàtic. El duc d'Alba esclafarà amb la seva espasa pobles enters, però Bèlgica serà catòlica.

Catalunya havia de sentir que la República feia possible la creació d'aquest ordre federatiu econòmic-polític. Per això la seva política havia d'ésser la lluita contra els valors monàrquico-castellans. Llavors era el moment de convertir la política en aquella *ars magna*, en aquella lluita subtil en què tots els esforços nacionals s'atermen i s'exemplen al contacte amb l'adversari.

Interiorment, l'autonomia no havia d'ésser aquest apilonament de reglaments que se'n deien reformes o justícia social. A Catalunya li calia descobrir de nou el joc real de les forces de la nació, ajustar la democràcia a les forces econòmiques, als valors espirituals en presència i deduir-ne un equilibri. A un Parlament espanyol no calia oposar aquesta amant tan cara, tan poc amant i tan sumptuosa que era el nostre Parlament. No calia considerar el règim elec-

toral i provincial com a inviolable. Sobre la reforma comarcal es projectaven mil malícies electorals, però no fou altra cosa que uns entreteniments tècnics.

I, en canvi, si l'autonomia havia de tenir una efectivitat—ben nostra—devia ésser aquesta aportació d'entusiasme que arribaria de les comarques. Res més absurd que voler fer centralisme barceloní. No parlo d'aquells serveis que han d'ésser rigorosament centralitzats. Em refereixo a l'ambició de crear un estol d'impacients buròcrates que tinguessin cura d'administrar Catalunya amb un esperit de ciutadà de primer ordre. Per als qui creiem en els inconvenients de l'estatisme i la burocràcia i coneixem, en canvi, la força creadora de de l'esperit comarcal, no ens cabia cap dubte: el comarcalisme havia d'ésser l'organització, la política, interior del catalanisme. El comarcalisme és un fet indestructible de la peculiaritat catalana. Hi ha una pila d'interessos materials i espirituals que uneixen els grups comarcals i les persones que viuen el seu quadre. Tota aquesta tendència europea que defensa la desintegració de l'Estat dels serveis que són propis a les personalitats col·lectives—assegurances socials, serveis públics, arbitratge social—haguessin pogut donar cos a la divisió comarcal i preparar-ne l'enfortiment i el sentit de la responsabilitat.

Però no calia veure en el comarcalisme, solament, una organització administrativa. Si visités les nostres comarques, en quina d'elles no sentirien bategar un tros de la nostra història?

Ben sovint trobeu—perduts enmig d'una indiferència absoluta—l'home que amb el seu sol esforç ha aconseguit la restauració d'un monument o l'ordenació d'uns documents històrics importants. Catalunya no és cap producte de l'atzar. La seva unitat i la seva grandesa foren aconseguides després d'un esforç i va ésser coronació de llargs anys de política hàbil. Escampats per les comarques, hi ha encara els testimonis estàtics d'aquesta grandesa. Caldria un Anatole France per restituir—en el nostre sentiment—el respecte a la grandiositat dels episodis de la nostra història.

Políticament, no hauria d'ésser el comarcalisme l'element d'equilibri al costat de la força centrípeta de la Ciutat? Potser el paper més interessant del comarcalisme organitzat seria aquesta missió de regular la vida política del nostre país, allunyant el perill d'un excés de partidisme. A Catalunya, cap institució no actua d'element moderador. Les dificultats inherents a tot règim democràtic es resolten al carrer. Quan el carrer desborda els partits, la revolta no és mai lluny. No seria pas exagerat que el comarcalisme, representat tanmateix una tradició catalana, s'organitzés en forma d'institució de consulta i de control, tècnicament i socialment.

No creiem que aquestes consideracions siguin ni exagerades ni impossibles. No creiem, tampoc, que la pura inactivitat faci cap bé al país. Per això els qui, amb la lleialtat de la intel·ligència, volem servir un ideal hispànic i, Catalunya endins, volem un equilibri pròsper, tenim l'obligació de contribuir a l'expansió dels nostres punts de vista.

FERMÍ VERGES

Els Dijous — Blancs

CARTA DE MALLORCA

«...Naturalment ja estava previngut contra prospectes i guies. Es per això que tots els munts de paperassa turística no han pogut evitar que badallés a les Coves i que Formentor m'esbalordís discretament, només. Igual per a la propaganda literària. He oblidat que Costa ve de Carducci i Alcover de Leopardi. Es per força que aquest últim número de La Nostra Terra dedicat a Ramon Llull m'ha hagut de semblar una llaua gris, impotable. L'ambient de la Ciutat és talment com em deies, a bastament acapellanat. I ara més que mai. Ja saps que l'Ajuntament ha estat destituït. Ho trobo oportuníssim. Socialistes i azanistes, com pertot arreu, no deixaren en situació gaire lluida els cabals del comú. Feien molta política i poca administració. L'Ajuntament que ha estat anomenat suara serà ben altra cosa. Lerroux és ja ciutadà d'honor. Les seves hosts palmesanes són dirigides per autèntics gentlemens.

«Palma és quelcom a descobrir. Hi ha sobretot una sèrie de convents, falçades amb Verges turmentades, amb set espases fins al més enllà dels ulls i del gest, endrapades en tempestats de teles i, a tota, uns sants contrareforma, encasullats, eucarístics. Tot això no ho coneix encara la Cambra hotelera, definidora dels interessos ciutadans, i que dirí! Hi ha també tot de carrerons amb campanars a baix de tot, poc bombefats. Al Terreno, tot un barri nou, blanc, i semi-funcional que des del port fa molt bonic.

«Corydon... Passat de moda fa, encara, estralls entre la petita colònia anglo-alemanya. Els sucres més elegants també i l'embric és més que de bon to, vulgar ja. Tòxics a tot arreu, clubs privadíssims, autos particulars amb matrícules babelitzades acaben el quadre. No hi manquen la donzella i la vídua que cerquen l'aventura que serà recordada més tard a Edinburg o a Fildelfia. Saps aquell capítol final de l'Ulysses de Joyce? Dissortadament per a elles a Mallorca no es comu encara el donzeu atleuic ni són massa els que es dutxin cada dia. Les excepcions, aprofitadíssimes.

«El port — i tu saps que sempre m'és un paisatge amic — està rebentat. A sota de la Seu un ferrocarril de mercaderies, un túnel. L'indret, abans nobilíssim, embruït. Només a un reconet del port, «el Mollet», he pogut trobar el veritable encant del mar presoner: pescadors, mestres d'aixa, drassanes i una feixateria amb violentes electricitats sobre les taules de pedra, blanques, fredes de mort i de marbre.»

«El camp és també una descoberta. La plana més que res. Els «formiguers» de Mallorca, sota els ametllers nus d'octubre, tenen, fumejants, perfums extraordinaris. I, encara, aquesta intensa presència del mar a tot arreu, immediat i ben Cimetière marin.

«Dues lectures importants a remarcar: Les poesies castellanes de Costa editades per Amengual i Muntaner a finals de segle. Hi he trobat una visió de Roma deliciosa. L'altre llibre: Rondays de rondays, de comentaments del XIX. Editat per Miquel i Planas. És el més fantàstic dipòsit de dialecte existent. Saborós i una mica difícil. He vist també molts gravats romàntics. El llibre de Furió, els Parcerissa. He comprat — baratíssimes — edicions franceses bones de veure. XVIII i XIX.

«I et porto un bou de fang de Sineu, blanc, vermell i verd, amb dos xiulets, moderníssim, obra de mans pageses...»—B. R. P.

Any VI. Núm. 302-Barcelona, dissabte, 24 novembre 1934

“El día 13 el Sargento mayor D. Félix Monjo, segundo del Coronel D. Juan Francisco Ferrer, entregó las llaves de la ciudad al Teniente general Marqués de Guerny, y al mismo tiempo, puesto todo el ejército en arma, el Duque de Berwick mandó publicar un bando frente de todos los Batallones y Escuadrones, en el cual imponía la pena de la vida a los oficiales, soldados y vivanderos y otros cualesquiera gente que seguían las tropas, injuriassen con palabras a los catalanes, tratándoles de rebeldes.”

De las “Narraciones históricas desde el año 1700 hasta el 1725”, per F. Castellví, capità de la Coronela. (Citat per Sanpere i Miquel en “Fin de la Nación Catalana”)

MIRADOR INDISCRET

El local i les opinions

del Sr. Cirera i Voltà

Sobre paper amb capçalera del secretariat general d'Acció Popular Catalana, amb adreça, número de telèfon i d'apartat de correus, hem rebut aquestes ratlles:

«Barcelona, 19 novembre 1934.

«Sr. Director de MIRADOR — Ciutat.

«Molt Sr. meu: Li agrairia es servís insertar en el periòdic de la seva digna direcció, l'adjunta rectificació. Donant-li les gràcies per endavant, queda de V. afim. S. S. — A. Bruguera.»

La rectificació diu: «El bon sentit del lector s'haurà donat compte després de la descripció que fa de l'estatge social i de les observacions exponant dels repòrter, que l'interviu publicat al MIRADOR de 17 Novembre 1934, no s'ajusta a la realitat dels fets, puix resulta completament tendenciosos.

«Ho fem constar a petició de l'interviuat Sr. Cirera i Voltà.»

Pel que fa a MIRADOR, hem de trobar d'unes pretensions desorbitades que el senyor Cirera i Voltà faci suposicions sobre el bon sentit dels nostres lectors, amb el qual creu trobar-se tan identificat que parla—i ens vol fer parlar—emparant-se en ell.

Pel que fa a l'autor de l'interviu, el nostre company Fermí Vergés, al qual hem comunicat els documents abans transcrits, ens ha lliurat les següents ratlles:

«Estranyem l'aclaració que el senyor Cirera i Voltà fa a propòsit de la descripció de l'estatge social. No solament no hi sabem veure cap caire tendenciosos, sinó que ens va semblar que l'esperit de la gent que organitza la Ceda a Catalunya requerirà que ens n'ocupem extensament un altre dia.»

Observem, finalment, que la queixa del líder de l'A. P. C. només és motivada per la descripció del local, punt, cal dir-ho, d'escassa importància. Per tant, doncs, l'interviu publicat en el nostre número anterior reproduïda fidelment les opinions del senyor Cirera i Voltà.

Que Déu les hi conservi i les hi augmenti.

Els homònims

L'ex-regidor radical senyor Tomàs Burull, «el Moro de la Barba» com li diuen el seus ex-electors de Sant Martí, ha estat víctima d'una baixa maniobra per part d'un seu homònim.

Els diaris de fa uns dies publicaven la notícia que un tal Tomàs Borrull llança certs crits a l'acte d'obertura de l'exposició d'art del Palau Nacional, mentre parlava S. E. el ministre del Treball. Els diaris afegien que l'interfecte, que fou detingut, tenia pertorbades les facultats mentals.

Aquell dia—el dia que els diaris donaven la dita nova—el telèfon del bon ex-regidor radical no parà de funcionar. Però fou molt difícil de poder parlar al seu propietari, puix que a les onze del matí encara dormia... i, a la tarda, no foren contestats els requeriments telefònics, talment com si s'hagués espantat l'aparell.

Qüestió de punts

La J. A. P. ha «fet» un número de la Rifa de Nadal, que és el 30.023, les apuntacions de pesseta del qual són venudes a cinc rals. Això, que és explicable per la destinació benèfica del plus, no té res de particular, però el bo són els dinou punts impresos al dors, entre els quals n'hi ha de tan nazis com el de «Los jefes nunca se equivocan», «Guerra a la lucha de clases», «Presente y adelante», etc.

«No sé por qué tienen que ser diez y nueve y no veinte, esos puntos!» — exclamà un senyor tot reposat.

—Toma, es igual que se lo hubieran pre-

guntado a Wilson por sus catorce! — respongué un jap.

—A cualquier cosa llama cocido mi patrona! — conclugué l'escèptic.

Mediatització eficaç

Sembla que la venda de les apuntacions susdites té una acceptació tan considerable que ha sorprès la mateixa empresa.

L'esquer, però, no deixa de tenir gràcia: en oïr-les, les intermediàries adverteixen:

«Gozan de una bendición especial del jefe...»

Massa serietat

Són algunes les senyores que han decidit canviar d'estatge polític. Entre elles unes quantes de la Peña Blanca que, en saber que allò del pis del carrer de la Diputació anava de veres, han cuitat a donar-se d'alta.

Junt amb llur persona, hi aportaren, com es molt posat en raó, llur tarannà tabolístic, però al primer intent de moure barila, el secretari de la novella entitat els parà els peus:

«Habrá de perdonarme las damas, pero aquí no se permiten las algarabias de los otros centros políticos...»

—Jesús, pues nos vamos a morir de jaqueca! — prorromperen, a cor, les novates.

Val més una encasada

Per tal de fer-se passar el mal gust de boca produït per tantes contrarietats, En Cambó invita sovint, a la seva taula, destacades persones de l'alta societat barcelonina que li conten *potins* a desdir.

L'altre dia, en acabar-se l'apat, una senyoreta s'aventurà a interrogar el líder sobre política i aquest s'excusà, com si apartés una mala visió, amb una cara de tres Déus:

—Aquestes postres, no!

Les comparacions són odioses,

però de vegades exactes

La violíntia Kazanova i els seus tzigans desvetllen gran entusiasme entre el públic heterogeni i barrejat de te de diumenge al Ritz.

Però no tothom, literalment tothom, està tan engrescat. Puguérem recollir aquesta observació sobre l'espectacular violíntia:

—Què vols que et digui. Aquesta dona és l'Estelrich del violí.

Una sort

Ha sortit, entre nosaltres, una nova recitadora, que firma — per dir-ho així — Màrcia, i diumenge va donar un recital al teatre Barcelona.

El programa començava amb el poema de Kabindramath Iagore, traduït per la muller de Juan Ramón Jiménez, *Toma otra vez tu dinero*.

El públic, per sort, no s'ho va pendre al peu de la lletra.

Intel·lectualisme pur

Poc abans dels fets d'octubre, sortia una revista que es titulava revolucionària. Hi col·laborava el sistemàtic Esclasons.

Una de les seves dèries era la denigració de Prat de la Riba. En la seva opinió, era una miloca. Una altra ocasió li deia patum, i feia extensiu el qualificatiu a Puig i Cadafalch.

Però ara, aquest que sempre s'anomena ell mateix «intel·lectual pur», no té prou boca per a entonar lloances a Prat de la Riba i a Cambó.

Naturalment, l'Intel·lectual Esclasons ara no és col·laborador de *La Ciutat* i va reparar unes gaselles als diaris — que no ha publicat a penes cap—donant-ne compte. Però no explicava pas per quins motius no col·laborava en l'esmentat diari.

Qui sap si el veurem aviat escrivint a *La Veu* «com un vulgar Brunet qualsevulla», que escrivia ell no fa gaires setmanes.

La nit al ras

La nit de referència fou la del 6 al 7 d'octubre, i el fet ocorregué en un poble immediat a Barcelona.

Cap propietari no dormí a casa, de por dels rabassaires.

Cap rabassaire no es quedà, tampoc, a casa seva, de por de veure's obligat a venir a Barcelona.

I per les eres i pel bosc, tot eren ombres enigmiques, recloses i tan esporuguides les uns com les altres.

Tanmateix era massa

Un diari català publicà un retrat d'En Cabré, primer actor del Teatre Pompeia, de Gràcia, que tenia una gran semblança amb Ramon Surinyach Senties.

En obrir el full i pendre l'actor pel famós financer, assessor, borsista i escriptor, un ateneïsta per poc que es desmaïa:

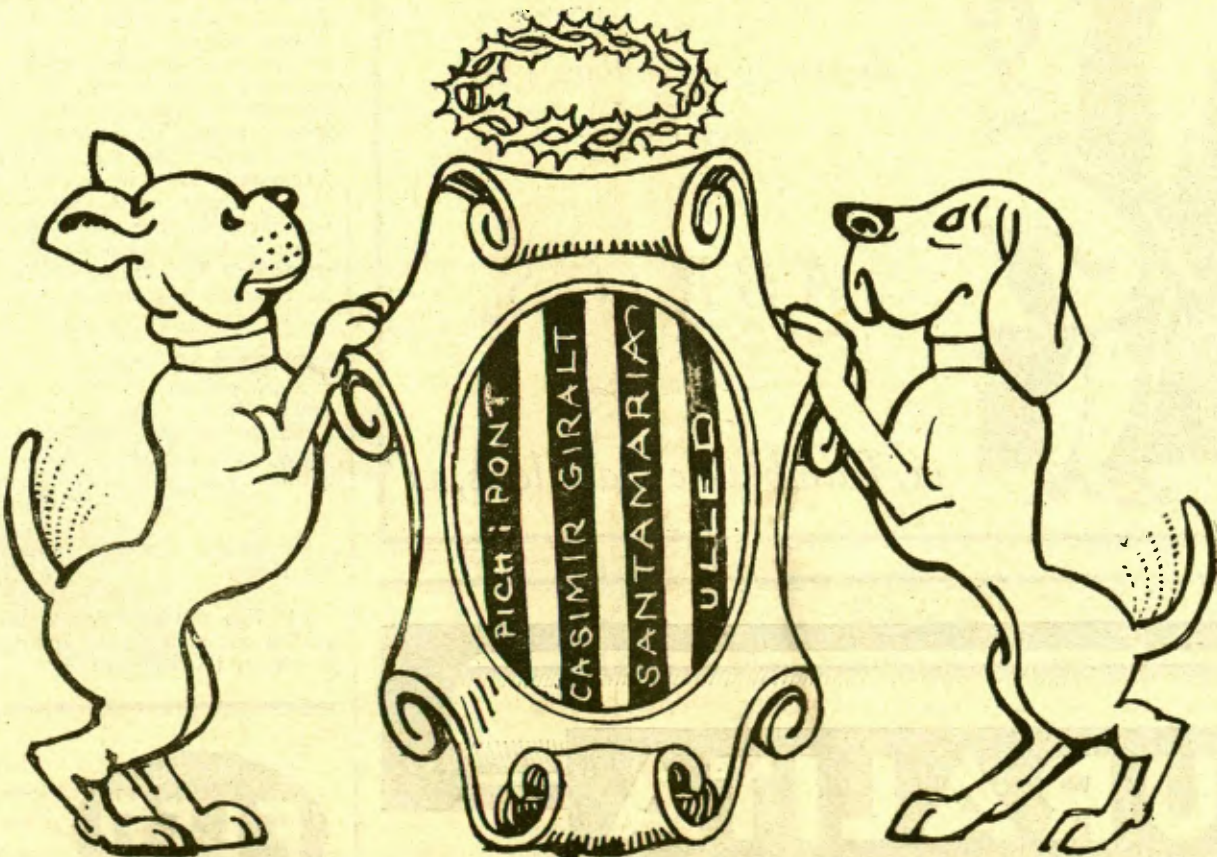
—Còmic, també?

La nostra gent terrible

Un novellista català que cultiva moderadament relacions heterogènies amb la lletja finalitat de recollir observacions, passejava no fa gaire, per un poblet perdut pròxim a la levítica ciutat de Vic, amb un jove d'idees exaltades.

Naturalment, la conversa arrenca dels fets d'octubre.

—S'han de tirar a terra les esglésies, no deixar-ne pedra sobre pedra. La religió és una cosa inútil que s'ha de dibolir...

PROJECTE HERÀLDIC

A la pàgina 3:

El cardenal Gasparri, per Tiggis.

A la pàgina 6:

L'apoteosi de Kant, per Francesc Pujols.

AL CAP DE TANTS ANYS... (*)

El novellista, atent a la peroració abrindada del jove llibertari, ensopaga.
—Sant Antoni! — exclamà el seu company de passeig.

«Diplomàcies» espanyoles

Espanya es preparava per a la reelecció en el Consell de la Societat de Nacions. —Feu una llista de països susceptibles de votar en favor nostre — demanà el ministre.

El cap de secció fa la llista. Hi havia, entre els països, el Japó. Un alt empleat del ministeri la troba conforme. La sotmeten al ministre, i també la troba conforme. La comuniquen al plenipotenciari espanyol al Japó, i no solament la troba conforme, sinó que fa les gestions prop del ministeri japonès d'Afers estrangers perquè el seu país voti a favor d'Espanya.

—Però si fa una pila de temps que Japó és fora de la Societat de les Nacions! — exclama estranyat el ministre japonès.

La diplomàcia espanyola no va apuntar-se un èxit, que diguéssim.

El sopar del F. C. Barcelona

La setmana passada, al saló de festes de l'Orient es celebrà el sopar d'homenatge als jugadors del F. C. Barcelona guanyadors del campionat català d'enguany i a l'ex-defensor dels colors blau-grana, el popular Paulí Alcàntara. A l'hora dels parlaments el senyor Sala cuità a cedir la paraula al senyor Sunyol i aquest féu el mateix amb el senyor Masferrer, el qual, amb ànim d'enllestir tan inesperades filigranes, s'aixecà a parlar.

—Quina manera d'anar-se'n passant de l'un a l'altre! Es veu que aquesta gent han confós el discurs amb la plateta de la mantega — comentava un entusiasta comensal.

Finalment, però, el senyor Esteve Sala, president del club, s'aixecà a parlar tent gala d'un lèxic amarat de la més profunda conllavància: demanin de *desde luego* i de *al fin y al cabo* i d'altres castellanismes més pujats de to.

Un murri d'aquells que concorren a tots els sopars s'ho explicava a la seva manera: —Veureu, havent-hi estat de guerra...

El discurs del senyor Sala fou el clàssic discurs de l'home que ha de parlar perquè no té pas altre remei.

—El clàssic discurs del senyor Esteve — deia un.

—...Del senyor Esteve Sala, deus voler dir — cuità a arrodonir un altre.

Els socis del Barcelona acudiren en un nombre ben limitat a aquest sopar; no n'hauríeu comptat pas gaires més d'un centenar.

—Ni que s'hagués tractat d'un sopar de rabassaires... — deia un soci del club a la sortida.

Un altre dels directius, a l'hora dels inevitables discursos, va teixir filigranes oratòries com la següent:

—El Barcelona, és veritat que encara no ha arribat a la perfecció; té algun lunar, que fa que l'opinió pública no s'hi hagi entregat, però hem de dir que està a punt de caure...

Els assistents a l'acte varen quedar molt satisfets.

Un llibre...

Aquests dies — millor dit l'any que ve, perquè el volum diu editat l'any 1935 — ha aparegut un llibre intitulat *Pensamientos cristianos sobre la vida sexual* traduït de l'alemany pel senyor Salvador Pedragosa.

Fullejant-lo, hi hem trobat conceptes que la nostra pudorosa ploma es resisteix a reproduir. Per exemple, referint-se als infants que cal educar, diu, per no anomenar les coses per llur nom, que *uno debes jugar con esto que ahora yo cubro con la mano*. S'hi donen una sèrie inacabable de consells a la joventut sobre les coses que no es poden fer, fins al punt de fer-nos pensar en aquell malalt que, de tantes prohibicions mèdiques com li eren ordenades, va preguntar al metge si valia la pena de viure.

Encara que, per altra banda, hom pensa si el dit llibre té la mateixa intenció del conte *Consells a les nenes petites* de l'humorista Mark Twain, que, tot dient-los allò que no havien de fer a l'escola, els ensenyava precisament tot allò que podien fer. Aquest pensament mefistofèlic, però, s'esvaeix *ipso facto* quan hom s'adona que el llibre està autoritzat per la censura eclesiàstica.

...i un traductor

Salvador Pedragosa, el traductor del damunt dit llibre, és un jove advocat i ateneïsta empedernit. Tothora, matí, tarda i nit, hom el troba a les penyes de l'Ateneu, sempre somrient, sempre gai, sempre eufòric.

Té força gràcia a explicar anècdotes, contes, àdhuc a parlar de política. Es fa escoltar sempre amb gust...

Té força gràcia, sobretot, el traductor de *Pensamientos cristianos sobre la vida sexual*, llibre passat per la censura eclesiàstica, a explicar acudits equívocs i històries d'un bell color verd gràcil i suggestiu.

La raça ària

Al carrer de Fontanella, des de fa algunes setmanes, s'ha obert un establiment (reclam dessinteressat) que ostenta el títol: *Mantequillas Arias*.

Un refugiat alemany ens ha sostingut seriosament que hi ha nazis que hi acuden amb aquella bona fe.

Hi ha presoners espanyols al Marroc?

EL DIÀLEG AMB BEN YAMIN (1)

No em puc sostreure al desig de reproduir el diàleg amb Ben Yamin, prescindint però de la barreja de paraules àrabs, catalanes i espanyoles que feia el marrec catalano-marroquí.

—Diques, Ben Yamin. Saps alguna cosa de Catalunya, d'Espanya? D'aquest país que no has vist mai, però les costes del qual albires de Tànger estant?

—Que és el país més bonic del món, se-

torno a la cabila amb els encàrrecs que m'ha fet el pare. Hi ha vegades que tiro una carta, o unes quantes, amb destí a Espanya.

—Cartes del teu pare?

—Del meu pare i d'altres que estan com ell.

—I com és que a Espanya no arriba cap carta d'aquestes?

—Què voleu que en sàpiga, jo? El que us puc assegurar és que de cartes d'aquestes n'he tirades més de cinquanta.

—A on són dirigides aquestes cartes? A Catalunya totes?

—No. La major part, a Andalusia. Veieu—diu, assenyalant cap a Càdix, esfumat al lluny, a penes visible entre la boira—, allò és Andalusia.

—Quants espanyols hi ha en la teva cabila, ho saps?

—De vegades, sis o set.

—De vegades?

—Sí, perquè no estan mai fixos en un mateix lloc. El pare sí que hi està, perquè la mare és de la cabila on vivim.

—Saps si mai heu tingut contacte amb espanyols, o si el govern s'ha preocupat de vosaltres per a retornar-vos a Espanya?

—Sí, senyor. Una vegada ens varen tenir tancats dintre una casa sense deixar-nos sortir, i per una finestreta ens van ensenyar a uns senyors que eren espanyols i diu que ens venien a buscar.

—I per què no se us van endur, doncs?

—Perquè el cap de la cabila té por. Diu que no es fia de les promeses de pau.

—I per què no fugiu?

—A la cabila hi ha dos germanets meus més petits que jo. Quan el pare surt, jo em quedo amb ells. Quan jo me'n vaig, s'hi queda el meu pare. No podem sortir mai tots junts.

—I d'amagat, no us podríeu escapar?

—Qui sap! El pare diu que alguna nit ens cridarà i que aleshores caldrà seguir-lo sense preguntar on anem. Potser aquella nit ens escaparem...

Calgué acomiadar-nos del simpàtic marrec. Es feia tard i Ben Yamin havia de fer deu hores de camí per arribar a la seva cabila. Es carregava la farina de blat de moro, un feix de cànem i algunes altres coses que ha comprat, i l'acompanyem cosa de mig quilòmetre.

Volem que ens fes de guia per si un dia podem anar a retrobar la cabila on viuen el seu pare i altres espanyols. Però el marrec té por, una por que li han imbuït referent a tot el que es relaciona amb el seu estat i el del seu pare.

Com que ens hem sabut guanyar la seva confiança, ens dibuixa un pla rudimentari. Encara ens queden uns dies abans d'haver de tornar a la Península. Sabem que hi ha més presoners que el gironí amb el qual hem pogut parlar.

ALTRA VOLTA A L'INTERIOR

El carrilet que surt de Tànger és de via estreta, semblant a aquells ferrocarrils secundaris de Girona i de l'Empordà.

Abans d'arribar a l'estació, ja saltem a terra, sense cap perill; baixar allà on el tren s'atura ens deixaria massa lluny del nostre punt de partida vers la cabila misteriosa.

Volem endinsar-nos més en el problema que nosaltres mateixos ens hem plantejat. Per esperit d'aventura i per filantropia, tenim ganes de descobrir el vel que tapa tot el referent a l'existència de presoners espanyols al Marroc, aspecte dolorós de la tradicional deixadesa ibèrica.

Francament, però, dubtem de l'èxit.

Orientar-se a través d'aquell laberint de muntanyes i barrancs no és pas gens fàcil. D'altra banda, tot el que té de bona intenció el pla traçat per Ben Yamin, ho té també de defectuós.

Massa concís, cal fer un enorme esforç d'imaginació per a interpretar-lo. Les seves proporcions són tan arbitràries, que els

Infants moros

càlculs de les hores de camí a fer d'un punt a l'altre ens surten tots esguerrats. Les hores de marxa per aquells camins de cabres s'allarguen desesperadorament, amb macadures als peus i dolor als turmells de tantes torçades...

INTERMEDI DE REFLEXIONS

Es impossible, ho creiem materialment impossible, que cap de les expedicions fetes al Marroc amb la comesa de trobar els pre-

Valentí Rodríguez

soners espanyols pugui tenir un èxit apreciable.

I ho reputem impossible perquè el moro, per raó del seu tarannà racial, viu a milions de quilòmetres de la nostra psicologia. El moro no vol saber res de qualsevulla gestió oficial ni oficiosa, del caràcter que sigui, humanitària, comercial o científica.

Si nosaltres, simples particulars que ens hem llançat a una aventura pel gust de córrer-la, hem arribat a poder parlar amb algun presoner espanyol, i fins, com més endavant sabrà el lector, veure'n una desena més i conèixer l'existència de molts altres, que alguns informadors fan arribar fins a prop de tres-cents, ha estat justament perquè la nostra missió ha estat merament particular, sense caràcter oficial, ni oficis tan sols.

Ha estat, per dir-ho breument, una iniciativa presa i realitzada en un rampell de romanticisme.

El Marroc és una xarxa enredada de confidentes. Si haguéssim portat a cap la nostra comesa amb el mínim ajut oficial, no ens hauria servit de res el més gran sigil amb què haguéssim actuat. Pertot ens hauria precedit la confidència i no hauríem pogut obtenir el més petit detall.

Per això i per res més han fracassat i fracassaran totes les gestions que es facin. Potser, també, si la darrera expedició que va anar al Marroc amb el fi d'escatir l'existència o inexistència de presoners, hagués aconseguit de veure'ls, és gairebé segur que no n'hauria pas tornat.

De fet, i crec que amb el següent article quedarà palesat, al Marroc hi ha presoners espanyols.

Assagurem que nosaltres, el meu company Valentí Rodríguez i el signant d'aquestes ratlles, els hem vist.

FRANCESC OLIVA

(*) Vegi's MIRADOR, números 289, 291, 295 i 299.

(1) Fou per una errada merament tipogràfica que aquest nom aparegué escrit Ben Yamin en l'article anterior.

L'APERITIV

La paradoxa del fi de segle. — Vivim dins d'una onada d'entendiment pel fi de segle. Aquest entendiment va començar a França, entre els artistes i els literats més d'avantguarda. Primer fou en les revistes més intransigents que hom veia reproduir les cotilles, els barrets i les lligacames d'ara fa trenta-cinc anys, amb una barreja d'humor i de malsana curiositat. Després les publicacions més normals i de més tiratge començaren a fer honor a aquella moda i a aquella galanteria aguantades per l'acer, la ballena i la ploma d'austru. Aquest enllepiment retrospectiu va fer adeptes en els cineastes d'avantguarda, després en els cineastes comercials i de França va passar a Amèrica, on ha trobat tot el diner, tota la tècnica i la selecció d'actors al servei del clima de fi de segle. A Amèrica, les visions del 900 i del 800 es dosificaren al principi amb una certa avarícia, després s'han anat prodigant, i aquestes dues darreres temporades, són molts els films—excel·lents alguns d'ells—que hem vist vestits amb la moda de fi de segle, i si més no, en molts films que van a parar a l'època actual, comencen amb una visió retrospectiva que produeix admiracions i somriures.

Però el que passa és una cosa: malgrat haver trobat tipus extraordinaris, com per exemple, Mae West, en la seva creació de Lady Lou, i malgrat afinar la sensació d'ambient amb una tècnica fortíssima, a mi aquestes visions retrospectives del moment sempre m'han fet l'efecte d'un ball de disfresses.

Es a dir, encara que avui dia hi hagi actors i actrius que arriben i passen de la seixantena i que han viscut amb tota l'esplendor dels modes i els costums de fi de segle, aquests mateixos actors i els joves alligats per ells mateixos, quan es tracta de crear un ambient de trenta o quaranta anys enrera, queden tan actors disfressats, com quan volen evocar l'època romàntica, o el segle XVIII o l'edat de pedra. I no és que falli un detall, que per molt acurada que sigui la direcció artística sempre en falla algun, no és que la indumentària que duen les dones no sigui d'una autenticitat impecable, no és res d'això, el que passa en aquestes visions retrospectives és que hi manca l'aire. Cada època té un aire determinat, fins el paisatge, fins les roques immutables són diferents d'una època a l'altra. Això sembla una fantasia, però és autèntic, perquè el paisatge participa de l'element moral que hi ha en la nostra mirada, i el paisatge, per nosaltres, existeix en la nostra manera de veure'l i de sentir-lo, i aquesta manera és un fruit de la sensibilitat, de la mentalitat i de la moral de cada època.

Doncs bé, l'aire d'una època passada és impossible de refer o de recrear, o d'evocar amb una absoluta fidelitat, i quan s'intenta aquesta evocació es cau amb més o menys traça dins de la trampa del quadro històric. Aquells quadros històrics que estaven tan de moda al segle passat i que avui dia tothom procura penjar ben alts perquè no es vegin, o, si pot ésser, treure-se'ls de sobre.

A mesura que anem veient evocacions del fi de segle, ens anem familiaritzant amb la visió, perd la gràcia de la novetat, i arriba a produir-nos un efecte de cansament. La disfressa ens resulta incòmoda; és impossible que una noia d'avui dia amb polisson, amb màniga de pernil o amb cotilla torturadora ens doni cap sensació de realitat ni de somni agradable. La noia d'avui dia menja, dorm, respira i es passeja d'una manera completament distinta d'aquella noia de les faldilles llargues, del cos cenyit i la màniga de pernil; la seva vida moral no té res a veure amb la vida moral de fi de segle; per molt que assagi moviments arbitraris i poses adequades al vestit anacrònic, li serà impossible de viure l'aire autèntic del vestit que duu.

Es per això que aquests films retrospectius poden obeir a una curiositat i poden ésser un encert en limitats casos, però l'abús, a més a més d'ésser inútil, resulta pesat. Nosaltres posem molts gravats i moltes fotografies del fi de segle, d'una gràcia incalculable. Cap dona d'avui dia, per molt bé que es disfressi, no podrà produir aquella gràcia. No fa gaire estona que tenia a les meves mans un àlbum del 1900, ple d'escenes de platja i d'escenes íntimes entre tranquils i picants. Es un àlbum perfecte, tota la galanteria i la malícia de l'època exulten en una forma infantil i exagerada. Probablement aquest àlbum era destinat a jeure en una avantallotja de solters troneros o de casats esmunyidissos, i potser el tenia damunt la taula d'un saló esgarriatament capitonné de setí groc alguna dama elegant de fama més o menys suspecta. Les escenes de platja, de pesca, de cacera, de te i d'alcova, i les fantasies primaverals i tardorals que es reproduïen en l'àlbum, evocaven tot el perfum íntegre del 1900, tot aquell aire que inútilment s'estenen a reproduir els millors cineastes americans.

Perquè aquestes coses, les més grotesques, les més banals o les més innocents, tenen un imponderable de poesia, i aquest imponderable de poesia és precisament el que no poden donar les disfresses o les reconstruccions, per acurades que siguin. Una noia de l'època que vivim té, precisament, l'imponderable poètic de l'època que vivim i per molt que es disfressi continuarà amb aquest imponderable poètic, per molts polissons i cotilles i mirinyacs que es posi; i naturalment que al polisson i al mirinyac no podrà donar-los aquella poesia que els pertoca, i de la qual ens resta un reflex en la pintura, en la poesia i en la novel·la de l'època del polisson i del mirinyac. Una actriu americana que vulgui fer viure, per exemple, una dansarina de Toulouse-Lautrec o de Degas, per molt hàbil que sigui, sempre resultarà una paradoxa, i potser no convé abusar massa d'aquestes paradoxes.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

CAPELLERIA de primer ordre TINTORERIA de qualitat

MASO

Rda. Universitat, 4 - Telèfon 19893
Es reben encàrrecs per telèfon
VAL per 10 per 100 de descompte

TUBS A PRESSIÓ URALITA

BARCELONA - PLAÇA D'ANTONI LOPEZ, 15 - TEL. 16556

EXIT EN LA MIDA
CORBATES INARRUGABLES
PIJAMA A BON PREU
JAUME I, 11
TELÈFON 11655

Exit en la mida
CORBATES INARRUGABLES
PIJAMA A BON PREU
JAUME I, 11
TELÈFON 11655

EL CLASSICISME A FRANÇA

Les humanitats a l'Acadèmia

L'Acadèmia Francesa devia cobrir les tres vacants produïdes per la mort de l'abbé Bremond, Camille Jullian i el mariscal Lyautey.

Per una sèrie d'atzars, la sessió celebrada per a fer la triple elecció ha resultat una completa exaltació de les humanitats.

El seient d'un humanista ideal — altra cosa no era l'esperit aguditzat de finor i sadollat de cultura del valoritzador de la mística i la poesia de la vella França — no fou concedit a cap dels que hi tenien pre-

tica de la valorització de les humanitats. L'any 1925 Léon Bérard publicava un volum sota el títol *Au service de la pensée française*.

Ni aquest llibre, ni el que hem esmentat abans, ni els discursos pronunciats a la Cambra, ni els informes emesos als tribunals—Léon Bérard és un dels advocats més eminents de França—ni els articles escadussers inserits en publicacions de seny i de respecte com la *Revue de Deux Mondes*, no resulten bagatge intel·lectual suficient per a ésser elegit membre de l'Acadèmia francesa, davant de molts autors de llibres múltiples i bells que han de mirar de lluny el vestit verd i l'espasa dels immortals.

En elegir-lo, ja al primer torn de l'escrutini, com el successor de l'historiador eminent i original que era Camille Jullian, els acadèmics han volgut retre homenatge al defensor de la cultura clàssica, a l'exaltador de les humanitats.

Amb el mateix caràcter estigué a punt d'entrar a l'Acadèmia.

Hom devia proveir la vacant d'Anatole France i els candidats eren tres: Léon Bérard el polític-humanista, Paul Valéry el poeta i Victor Bérard el traductor d'Homè.

Al primer torn Léon Bérard obtingué setze vots contra nou de Paul Valéry i set de Victor Bérard. Els electors eren trenta-dos i la majoria de disset. Hom repetí l'elecció i el resultat fou ben divers encara que no decisiu. Al quart torn sortia elegit Paul Valéry per disset vots contra catorze de Léon Bérard i un en blanc.

Fins ara, nou anys després, no ha obtingut la revenja amb la seva segona presentació al primer escrutini.

Si l'humanisme era homenatjat no essent cobert el seient d'Henri Brémont; si les humanitats clàssiques eren fervorosament reverenciades amb l'elecció al primer escrutini de Léon Bérard, un altre humanisme, unes altres humanitats rebien el testimoni de respecte que mereixen en la persona del mariscal Franchet d'Espèrey.

La fotografia que acompanya aquest article en la qual l'illustre guerrer apareix conversant amb un *targhi* o tuareg qualificat, resulta ben eloqüent.

Som ben lluny del guerrer tradicional de teatre i d'epopeia, aparatós i deshumanit-

Mirant a fora

Por del futur

A Alemanya han circulat massa profecies, massa horòscops.

El govern del Reich ha considerat tot això susceptible de torbar els esperits i ha quedat prohibida en tot el territori del Sarre tota mena d'art divinatoria: dir la bona ventura, tirar les cartes, fer horòscops, etc.

Pitonsasses, vidents, profetes, nigromàntics, quiromàntics, tiradores de cartes, venedores d'esperança de tota mena, hauran de canviar d'ofici o arriscar la multa o la presó.

Frase d'autor

Adeline Dundlay, d'origen anglès, debutà en 1876 a la Comédie Française i el 5 de maig de 1909 es retirava. Ara ha mort, ja oblidada del públic.

Quan en març de 1900 es calà foc al Théâtre-Français, Adeline Dundlay es trobà voltada de flames en el seu camerino; els bombers pogueren salvar-la.

Victorien Sardou, en saber que el teatre cremava, hi havia corregut. Així que arribà al lloc del sinistre, li digueren:

—Ara acaben de salvar la Dundlay.

—Ah! Bravo! I la caixa?

Una tesi de doctorat

El jove príncep Otto de Habsburg està a punt de pendre el grau del doctorat, a la Universitat de Brussel·les.

La tesi que presentarà al tribunal universitari per a l'obtenció del títol és un enorme treball de vuit-centes pàgines que vol demostrar que Àustria i Hongria són, econòmicament, tot u.

Sembla que no vol demostrar, però, els seus drets a la corona de la que fou doble monarquia.

Un campanar que creix

Totes les guies ho feien constar: el campanar de la catedral d'Ulm és el més alt d'Europa, la seva altura és de 161 metres.

Però una recent mesuració ha establert que el campanar ha crescut quaranta centímetres.

Cal confessar que no es tenia coneixement de cap fenomen semblant en la història de l'arquitectura. Si no és que les anteriors mesuracions...

El mal remei

Durant uns quants dies, un globus d'observació dels anomenats *asalsitxos* ha volat sobre París. No tenia, deien, altra finalitat que estudiar la circulació de la capital.

El procediment ha estat copiat de Londres, on per al mateix fi es féu servir un autogir.

De moment, però, el que succeí fou una perturbació del tràfic, car la curiositat dels transeünts provocava embotellaments copiosos.

Almenys, a Barcelona, quan Váchier s'encarregava de reglamentar la circulació, l'estudiava des d'un balcó d'un últim pis, i passava desapercebut dels transeünts.

Garbuix legislatiu

Els ciutadans d'Alabama tenien ganes de linxar un negre que era a la presó i, per a satisfer llur propòsit, el raptenen i se l'endugueren a Florida, on és permès el linxament.

Però ara als Estats Units vigiex la dita *«lleï Lindbergh»*, segons la qual el rapte és un crime interstate, és a dir punible en tots els Estats, per al qual no cal demanar l'extradició.

Ja un humorista havia reduït els deu manaments a un de sol: «Fes el que vulguis; només has de tenir en compte on ho fas.» I, com a explicació, afegia: «Divorcia't a Nevada, emborraxa't a Illinois, linxa a Florida. Però no raptis enlloc.»

Historieta alemanya

—Has sentit dir que Goering vol suïcidar-se?

—M'estranya. Per què?

—No pot resistir el record de les pompes fúnebres de Hindenburg.

Historieta soviètica

—Què t'ha semblat Amèrica — pregunta un rus a un altre que en torna.

—No me'n parlis! Hi ha abundància de tot, però no hi ha gens d'organització. Figura't que pots comprar de tot sense necessitat de tenir carta de queviures i no es fa cua davant de les botigues!

Léon Bérard

sentada la seva candidatura: Joseph de Pesquidoux, Louis Gillet, Jacques Bainville i André Bellessort.

Pesquidoux es retirà abans de la votació i cap dels altres no va obtenir els setze vots necessaris en una elecció en què els votants eren trenta. Hom repetí l'elecció fins a cinc vegades, sempre amb un resultat indecis. El darrer torn va donar vuit vots a Bainville, deu a Gillet i dotze a Bellessort. Aquesta nul·litat d'elecció venia després de la nul·litat de l'anterior, en què tampoc fou coberta la vacant de l'abbé Bremond, per manca de majoria de vots.

Sembla obra del destí, la *predestinació* dels escriptors que el capellà provençal treia de l'ombra aromada de llurs residències quietes i silencioses, aquelles *abadies* imponents — sentit propi de la paraula aplicada al convent regit per un abat que té sota la seva jurisdicció prelatial molts monjos alguns dels quals eren els escriptors que ha fet conèixer el capellà acadèmic — i trobava en les *abadies* humils, nom popular a les terres lleidatanes de les cases dels rectors, alguns dels quals han aprofitat els lleures del ministeri per a escriure disquisicions ascètiques i gaies cançonetes sucades d'humanisme universitari: místics de cenobi i humanistes de rectoria per Mn. Bremond estudiava i feia conèixer amb amor i competència exemplars.

El seient declarat vacant per segona vegada resulta un homenatge a l'escriptor humaníssim per al qual els acadèmics francesos no troben successor digne.

Una cosa ben diferent va ocórrer amb els altres dos seients quant al fet d'ésser proveïts, però idèntica pel que la doble elecció va tenir de consagració de les humanitats.

La vacant de l'eminent historiador de la Gàl·lia conquerida per Roma, Camille Jullian, fou coberta a la primera votació, puix Léon Bérard obtingué disset vots contra onze atribuïts a Georges Duhamel.

Pel que toca al seient del mariscal Lyautey la votació resultà una fórmula, ja que no hi havia sinó un candidat que era el mariscal Franchet d'Espèrey. El vencedor dels búlgars va reunir tots els sufragis dels trenta electors, excepte el d'un que votà en blanc. Des de ja fa molt de temps Léon Bérard és tingut com el més alt campió del relloriment dels estudis clàssics a França. Els únics llibres que ha publicat són apologies de l'humanisme, exhortacions al coneixement dels autors llatins i grecs i defenses de la intensificació dels estudis clàssics en tot el segon ensenyament.

Pour la réforme classique de l'enseignement secondaire és un recull dels discursos pronunciats a la Cambra en defensa de les mesures que l'autor proposava, com ministre d'Instrucció Pública, a fi de millorar el coneixement dels clàssics grecs i llatins.

Com que el projecte del ministre Bérard va ésser aprovat, hom seguí murmurant d'ell fins per part d'homes tan coneixedors dels clàssics com Herriot, al qual és atribuïda la frase: «Aquest decret és la mesura més reaccionària de la Legislatura», que havia pronunciat en veure que els seus eloqüents discursos — eloqüència poada precisament en l'estudi aprofundit dels mateixos clàssics que tractava amb recel — no aconseguien que la Cambra votés contra la llei reformatòria de la cultura humanística.

Més tard, en deixar el ministeri, Léon Bérard va escriure un llarg article a la *Revue des Deux Mondes* amb el títol de *Ce que j'ai voulu faire*.

En aquest treball resumeix tot el seu pensament de campió de les humanitats.

Retreu que la Gran Guerra fou considerada com la lluita entre dues civilitzacions, i que els francesos, en intensificar llur qualitat i voler defensar-la amb el coneixement dels grans escriptors propis, es trobaren que «el culte dels clàssics francesos ens tornava a dur a les humanitats».

Proclama la fallida de la instrucció utilitària servida pel pla d'estudis de 1902, defensa el retorn a l'ensenyament clàssic pre-conitzat per la seva llei del 3 de maig de 1923 i predica que «no hi ha ensenyament clàssic sense l'estudi de les llengües antigues i, singularment, de la llatina».

Els partits que pujaren al poder per efecte de les eleccions de l'11 de maig de 1934, reduïren considerablement la importància de les humanitats en el segon ensenyament, i per això Bérard tornà a sortir en defensa de les seves conviccions pedagògiques i lamentà que es fes una qüestió poli-

Franchet d'Espèrey

zat a força d'estirament engolat i de reserva buida.

Ens trobem davant d'un home investit de la dignitat suprema en un país de tradició militar gloriosa el qual no té cap inconvenient a deixar-se retratar vestit d'una manera fluixa i descuidada, amb mocador de butxaca penjant sota la gorra, la guerrera desbotonada i els peus calçats amb espadanyes blanques tapades com les que porten molts botiguers en vacances i molts excursionistes inexperimentats.

L'home senzill, segur de si mateix, conscient que compta la seva persona en la història de la França contemporània.

El mariscal Joffre relata en les seves *Mémoires* que la vigília de la batalla del Marne, veient que el cinquè exercit no responia a les necessitats de l'hora tràgica, trameté un avís al general Franchet d'Espèrey que manava un cos del mateix exercit i s'hi féu trobadís en la cruïlla d'un camí.

—Us veieu amb cor de manar el cinquè exercit?—li preguntà sense preàmbuls.

—Tout comme un autre. Igual que un altre—va limitar-se a respondre el general.

L'endemà, 3 de setembre de 1914, apareixia el nomenament i l'exèrcit del qual Joffre no estava content es convertí, a les ordres del nou comandant, en l'eix de l'atac de gran envergadura que la història anomena la batalla del Marne. El modest general que responia amb laconisme espartà, a l'unison de la senzilla grandesa de Joffre, es posava en camí d'ésser mariscal de França i membre de l'Acadèmia Francesa, corporació que, juntament amb el Col·legi dels Cardenals, és tinguda per l'entitat més prestigiosa de l'univers.

MIQUEL CAPDEVILA

RECORDS D'UNA FIGURA
El cardenal Gasparri

En la seva gràciosa villa delle Terme, sobre les collines Appie, a Roma, ha mort el cardenal Pietro Gasparri, que de 1914 a 1930 fou secretari d'Estat de la Santa Seu, o sigui sota el pontificat del papa Della Chiesa — Benet XV — i del papa Ratti — Pius XI.

Qui vulgui, àdhuc segles a venir, consultar els annals històrics vaticans, hi trobarà en caràcters assenyalats el nom de Gasparri. Després d'Antonelli i de Rampolla — respectivament, secretaris d'Estat

ment humanitària i ben d'acord amb els principis de la religió catòlica.

L'acció diplomàtica de Gasparri tingué el seu veritable començament en 1918, amb la petició presentada perquè la Santa Seu fos admesa a la Conferència de la Pau. Com ja ocorregué en 1909, quan el Vaticà demanà de participar a la Conferència de La Haia per a la reducció dels armaments, convocada a conseqüència de la iniciativa

El cardenal Gasparri firmant el tractat de Latran

de Pius IX i de Lleó XIII —, l'un astut i intrigant, l'altre intel·ligent i hàbil arranjador de problemes diplomàtics, és el cardenal Gasparri el més ressaltat en la política internacional de la Santa Seu.

Però el destí de Gasparri ha estat curiós, si no cruel, perquè serà especialment recordat als venidors per una política que ell no ha desenrotllat mai i que es contradeia absolutament amb el seu caràcter i les seves conviccions: volem dir la política filofeixista o reaccionària. No, Gasparri, el que millor comprengué la famosa encíclica *Rerum novarum* de Lleó XIII, que fou protegit i amic del cardenal Rampolla, que en dinou anys de viure a París s'havia format un esperit modern — sense arribar als excessos de Romolo Murri i de Bonajuti — consonant amb l'evolució acomplida per la humanitat, tenia una visió massa clara i una consciència massa recta per a plegar-se a reconèixer la primícia de la força sobre la raó.

Aquells periodistes i aquells amics seus — Pio Molajoni, l'advocat Benucci, el marquès Crispolti, el comte Santucci — que sovint l'acompanyaven en auto als solitaris carrers *fuori Porta* per a passejar-se a peu, sabien — els sobrevents, és clar — que diferent és la personalitat del cardenal Gasparri de tal com apareixerà o se la farà aparèixer, gràcies a una d'aquelles alteracions de què la història va plena.

No pot dir-se que la diplomàcia vaticana d'aquest segle sigui rica d'èxits, d'èxits efectius, no efimers.

Quan en el conclave de 1903 fou elegit papa el sicilià Rampolla i Àustria féu valer per primera vegada el dret de veto, fent passar així la tiara del cap de Lleó XIII al de Pius X, fent descartar així l'elegit, si no per designació de l'Esperit Sant, almenys per voluntat del Sacre Col·legi, es tingué un indicatiu segur de la decadència de la diplomàcia vaticana, que no sabé evitar la ingerència de Francesc Josep, el qual veia en Rampolla, no solament un crític sever de la política dels Imperis Centrals, sinó també un possible realitzador del programa traçat per Lleó XIII amb la seva cèlebre encíclica.

No creiem que valgui la pena de parlar del període en què el papa Sarto ocupà la cadira de Sant Pere. Merry del Val fou, més que res, un secretari d'Estat mundà, un aristòcrata que més s'estimava el saló de les agradables converses al despatx on es tracten qüestions d'alta política. Alguns es preguntaven si la tria fou feta pel mateix ex-rector de Rieti que ascendí a la més alta jerarquia eclesiàstica, o si li fou imposada pels jesuïtes.

Només en 1914 es revifà l'activitat del Vaticà. Era els dies precedents a la guerra. Segons el que es diu a l'altra banda del Tíber, Pius X hauria provat tots els mitjans de què disposava per a evitar-la; però, segons el comte Sforza, això és una llegenda, perquè el papa hauria aconsellat a Francesc Josep, a la intervenció del qual devia la tiara, de «donar una severa lliçó als serbis». Si així hagués estat, l'esperit humanitari que s'atribueix a Pius X seria una de tantes llegendes. No creiem però que sobre això s'hagi dit encara l'última paraula.

El papa del temps de la guerra fou Benet XV, que tingué per secretari d'Estat el cardenal Pietro Gasparri.

Si a la cadira de Sant Pere hi ha hagut un pontífex clarividient i desitjós de treure l'Església de l'ensopiment medieval en què vivia, aquest ha estat Benet XV. Corregeren rumors que la seva ràpida desaparició era deguda a sistemes vigents en temps dels Borja. Fantasies, cal convenir-ho, però que demostraven que Benet XV havia emprès un camí audaç. I qui fou el seu millor col·laborador si no Gasparri?

Els temps de la guerra foren de sincer dolor al Vaticà. Guillem II, oblidant Luter per un moment, assegurava als seus súbdits que, tal com el «vell Déu germànic», el papa estava al costat dels exèrcits alemanys. Falòries. La neutralitat política fou rigorosament observada pel Vaticà, i la majoria d'homes d'aquest, llatins, no pensaven ni sentien pas com volia fer creure el kàiser.

En 1917, Pietro Gasparri, en nom del papa, adreçà a les potències bel·ligerants una crida a la treva, qualificant la guerra d'*estral inútil*. Aquesta intervenció fou alta-

ment humanitària i ben d'acord amb els principis de la religió catòlica.

No pot negar-se que una certa agrupació de països catòlics entorn de la Santa Seu es verificà en la postguerra. Aquest és un èxit de Gasparri que té la seva importància. Però el que per nosaltres és la seva obra mestra, és el reacostament entre França i el Vaticà, no sols diplomàtic — com és sabut, àdhuc les relacions diplomàtiques quedaren suspeses després de la marxa del nunci Maffi —, sinó també polític. I notí's que parlem de la França dels Briand i dels Herriot, ultrademocràtica i laica.

Fou també Gasparri el que aconsellà Pàcell — aleshores nunci a Berlín — d'afavorir la formació del bloc catòlic-socialdemocrata per tal de donar a Alemanya un govern que pogués salvar el país, en harmonia amb la Constitució de Weimar.

Benet XV i el seu secretari d'Estat havien iniciat, a més a més, la difícil tasca de rejoinement de l'Església sota moltes formes, la principal de les quals era afavorir la creació de sindicats obrers i la formació de partits socials catòlics. El primer a posar en execució el programa de la Santa Seu fou don Luigi Sturzo, un dels més cars protegits de Benet XV i de Gasparri.

Però aquest papa morí jove i planyut per tothom que, lliure de prejudicis, havia pogut apreciar les seves dots. I el cardenal arquebisbe de Milà en prengué la successió. Hom el sabia un estudiós, un doctrinari, i algú temé per aquest motiu. Potser no sense raó.

Pius XI volgué que Gasparri continués al seu lloc de secretari d'Estat. S'acostava l'adveniment del feixisme, moviment al qual el Vaticà era hostil. Entre catòlics i feixistes hi havia cada diumenge batalles cruentes. Pius XI prestà tot el seu ajut a don Sturzo, que combatia heroicament contra les hosts de Mussolini.

Mentrestant, s'iniciaven negociacions entre Nitti, aleshores cap del govern, i Gasparri, encaminades a una reconciliació entre el govern italià i el Vaticà, i la solució semblava imminent sobre bases més serioses i de major satisfacció per ambdues parts que la que havia de trobar-se després.

Es produïx la *marcia su Roma*, Víctor Manuel cedeix a la voluntat de Mussolini. I després d'un període de lluita no pas incruenta, hi ha persones que es posen a l'obra perquè Mussolini reprengui les negociacions que Nitti inicià amb la Santa Seu.

Com per casualitat, Mussolini i Gasparri es troben a casa del marquès Guglielmi. Les negociacions són represes. El duce posa com a primera condició que don Sturzo sigui allunyat d'Itàlia. Gasparri vacilla, no ho voldria; però Pius XI vol i ordena. Don Luigi Sturzo se'n va a Londres i el seu partit s'engruna. No manquen pas, però, escaramusses entre el Vaticà i el feixisme.

S'arriba al pacte de Latran. Gasparri vol que aquest aparegui com un acte estipulat entre la Santa Seu i el Quirinal, o sigui entre el papa i el rei, per tal d'evitar que es pugui creure que el feixisme ha influït en l'estipulació.

Vuit dies després de la conclusió de l'acord, i abans de la ratificació, sorgeixen nous incidents entre catòlics i feixistes, i Mussolini, en un famós discurs a la Cambra, ataca durament l'Església pels seus orígens i la seva expansió. Noves polèmiques...

Però no podem embrancar-nos en massa detalls. Només ens hem proposat de traçar una breu semblança del cardenal que acaba de morir i que tanta part ha pres en els recents esdeveniments vaticans.

Els reaccionaris de tots els països el presenten com un partidari dels anomenats «règims forts», és a dir les dictadures. O són de mala fe o ignorants. El fill d'humils pagesos de les muntanyes que separen la Marca de la Umbria, que pel seu valer recorregué les jerarquies eclesiàstiques fins al dintell del pontificat, fou el primer de donar impuls a les organitzacions democràtiques catòliques, i, com ho prova tota la seva obra, no podia ésser partidari de les dictadures.

Avui, però, la política de la Santa Seu és ben diferent de la de Benet XV, i no es vacilla a definir la repressió de Viena del passat febrer com una *dolorosa necessitat*!

TIGGIS

EL CINEMA

UN BON FILM

«Les quatre germanetes»

Little Women (llegeixi's *Les quatre germanetes*) és un film rigorosament excepcional. George Cukor, el director, ha aconseguit plenament el que es proposava, i així podem dir que, dintre del gènere, *Little Women* és una obra modelica, impecable. Una pel·lícula que renova, tot superant-la des del punt de vista tècnic, la millor tradició dels millors films de Mary Pickford. Inspirada en una novella del segle passat, *Les quatre filles del Dr. March*, de Louise Alcott, aquesta és una pel·lícula que acon-

tradueix en una sensació impagable d'èxit i de gràcia.

Tot el que s'ha vingut dient respecte a Katharine Hepburn no resulta gens exagerat. Aquesta nova *star* no és cap bluf. Aquesta vegada Hollywood no ens ha ensarronat. Katharine Hepburn és un valor de debò, autèntic, al marge completament de tota aquella inflació literària que pretén sostenir tants falsos prestigis americans i europeus. Amb Katharine Hepburn ens trobem davant d'una actriu de la talla de les més

«Les quatre germanetes»

grues portar a una perfecció sorprenent un determinat tipus de film. És el film típicament color de rosa, ingenu, amarat de candor primari, de nobles i amables sentiments. I, miracle de l'art, tot i movent-se estrictament en aquest món tan uniteral, *Little Women* és un dels grans films de la present temporada.

Quatre noies. Cadascuna dins un perfil psicològic netament diferent. Quatre noies que són, en el film, Katharine Hepburn (Jo), Joan Bennet (Anny), Frances Dee (Meg) i Jean Parker (Beth). Aci, a propòsit dels personatges, no es pot parlar d'interpretació. Estem en una categoria superior. Aquestes noies no interpreten, no semblen jugar cap rol: el viuen, simplement, heus-ho aquí, tan justa és la sensació que aconsegueixen donar-vos de la realitat. Hi ha una coherència i fusió tan grans, que us costa de comprendre que aquelles quatre noies siguin, al cap i a la fi, quatre actrius amb una existència independent d'aquelles Jo, Meg, Anny i Beth. I és una de les delícies del film l'espectacle constant d'aquelles quatre figures femenines que van i vénen, salten i ballen, riuen i ploren, sempre emmarcades dins un ambient material adequat, que fa com si diguéssim harmonia amb elles. Tot plegat, ofert amb un sentit pejoratiu de la fotografia, que es tradueix en unes qualitats fotogràfiques de gran seducció i amb un ritme d'elegant ductilitat, que es

grans. Gens inferior a una Mary Pickford o una Lillian Gish.

L'acció del film transcorre durant la guerra civil del Nord contra el Sud que dividia els Estats Units allà l'any 1864. El pare March és a la guerra. A la hisenda resten la mare amb les seves quatre filles. Tot el film es desenvolupa al redós d'aquesta llar. Solament al final, Jo marxa a la capital, on coneixerà un músic que tot cantant-li una melodia de Txaikowsky li dirà que l'estima. A desgrat d'aquesta unitat de lloc, de la vèrbola — que algun crític trobarà poc cinematogràfica — de les noies, el film es desenvolupa amb un moviment sempre sostingut, administrant adés la nota divertida, adés la nota sentimental, i marxant sempre amb aquella seguretat que caracteritza les obres clàssiques.

Es una de les sorpreses del món del cinema que una pel·lícula així ens arribi amb un nom desconegut, George Cukor. Una sorpresa ben agradable. La temença, i ben seriosa, és ara que en vista de l'èxit, els americans no ens administren una sèrie de films d'aquest gènere. Ja sabem on ha anat a parar una Janet Gaynor per aquests camins. Es justament un terreny aquest que cal petjar amb una prudència extrema, i solament assistit per aquell bon gust de què tant ha fet prova George Cukor és com se'n pot sortir d'una manera airosa, reeixint en un espectacle que té la virtut de plaure a tothom.

JOSEP PALAU

PANORAMA

Per a doblar un film cal ésser poeta

Seguim tan enemics com sempre de l'odiós doblatge, de manera que només a títol informatiu reproduïm els paràgrafs següents, els quals no ens acaben de convèncer:

«Els detectes i els avantatges del doblatge han donat lloc a nombroses discussions. Es ben cert que l'efecte dels films és força més gran quan són projectats en llur versió original. D'altra banda, els espectadors poden desitjar comprendre el diàleg, sense accontentar-se de la comprensió intuitiva dels gestos que fan els personatges.

«Sigui com sigui, des del moment que es decideix doblar un film, convé de realitzar la sincronització de manera que es conservi tant com sigui possible el caràcter del diàleg original.

«Desgraciadament, hom s'erra de mig a mig sobre la millor manera de transposar el text parlat en una llengua estrangera. Es procura seguir els moviments de la boca tal com es veuen a la pantalla, adaptant-hi paraules en la llengua de la traducció. És un treball llarg i pesat. Però el resultat no és mai convincent, i el nou diàleg queda sempre superposat, mentre que en d'altres films, on la sincronització potser no és tan exacta, la versió estrangera forma de vegades un tot amb el film.

«La idea de fer coincidir els moviments de la boca palesa una incomprensió de la naturalesa mateixa dels idiomes. Les llengües no difereixen pas únicament pels sons, sinó també pels gestos, per les actituds i per les entonacions. Una frase en una llengua pot correspondre a un silenci en una altra, una tirada de frases a una pausa, un arronçament d'espatlles a un devesall de paraules. Caldria pensar en aquestes correspondències primer que ocupar-se dels moviments de la boca. Es massa ingenu creure que l'espectador atribueix realment unes veus als personatges que evolucionen a la pantalla.

«La versió estrangera d'un film ha d'ésser feta com la traducció d'un poema; no són pas les paraules el que cal traduir, sinó l'esperit de l'original.»

(Del Berliner Tageblatt.)

«Pau en la terra»

La Fox acostuma a bastir cada any una gran producció en la qual ofereix com si diguéssim un exponent, una *mise-au-point*, de les capacitats materials de la companyia. Ja sabem quina col·lecció d'obres mestres aquesta productora ens ha ofert d'acord amb aquesta pauta. L'any passat va ésser *Calçada*, una pel·lícula de les que fan època.

Madeleine Carroll i Franchot Tone en «Pau en la terra»

Aquest any, John Ford s'ha encarregat de l'empresa. No hem de presentar aquí aquest director que és un dels veterans del cinema, un home que d'ençà del seu film *El cavall de ferro*, ocupa un lloc preminent entre els directors americans. El seu film es titula *Pau en la Terra* i pot veure's avui al Tivoli.

Com ja fa preveure el títol i confirma el contingut de la pel·lícula, es tracta d'una obra ambiciosa. És una lloança a l'esperit de família, base de la prosperitat moral de la societat i de la pau entre les nacions. No s'ha escatimat res per a donar al film l'envergadura que vol tenir. És sobretot una pel·lícula feta de cara a les multituds, fàcil d'impressionar. Intrínsecament, de totes maneres, John Ford no ha aconseguit infiltrar a la seva obra aquella vibració espiritual que és el que dóna gruix a les pel·lícules i que animava de debò altres produccions anteriors d'ell. Tanmateix, *Pau en la terra*, en termes generals, és allò que en el camp cinematogràfic se'n diu una «superproducció».

«Or a la muntanya»

Encara un altre film d'alpinisme del doctor Arnold Fanck. Un bon film, això sí, on el valor documental i l'interès anecdòtic estan administrats amb una economia molt ben entesa. A desgrat de tractar-se d'un tema i d'un paisatge amb els quals s'ha fet tant i tan bo, tanmateix *Or a la muntanya* sosté l'interès sense decaure. Arnold Fanck és un poeta de les altures i de les tempestes, i a més a més un expert cineasta, especialitzat precisament en films de neu i de muntanyes.

Serà veritat?

El postor en escena Reinert torna d'Itàlia. Sembla que el públic italià xiula tots els films sense excepció. Els que escolten explicar això a Reinert s'alegren de veure que el públic és tan combatiu. Sinó que Reinert afegeix. —Els films menys xiulats són els que més s'acosten a la fórmula teatral. Serà veritat que els llatins no tenim el sentit del cinema? Per ara, certament, semblen haver-ho demostrat prou i massa.

NOVEL·LA I FILM

«La Nimfa constant»

Hom ha precisat ja tantes vegades quin havia d'ésser el concepte de la fidelitat del cinema a les obres literàries en les quals cerca una inspiració, que ja és obvi declarar que, mentre no traeixi l'esperit de l'original escrit, el film té una llibertat de transcripció, d'interpretació i àdhuc de síntesi, que fa impossible judicar-lo amb el text del llibre a la mà i seguint plana per plana i imatge per imatge l'absoluta identitat de l'un amb l'altre.

Des del punt de vista de la fidelitat espi-

la impressió d'aquestes noccs que allunyen d'ella el seu estimat, revita la malaltia. Jacob Birnbaum es casa amb una de les noies Sanger, la que l'acompanya a Munic. Tota la família es dispersa.

Però la parella que formen Lewis i Florence és massa contraposada per a mantenir-se unida. Ella vol civilitzar el seu marit, llançar-lo en la bona societat, fer una atmosfera per a les seves obres i donar-lo a conèixer amb una bona propaganda. Però l'esperit inquiet d'ell es sent presoner d'a-

«La Nimfa constant»

ritual al text i sobretot a l'atmosfera moral de la novella inspiradora, la versió sonora que ara ha fet la British-Gaumont de *La Nimfa Constant*, la famosa obra que feu famós el nom de Margaret Kennedy i que ha estat un dels èxits més grans de la literatura anglesa contemporània i ha meregut el honors de l'adaptació a l'escena i a la pantalla, i de la traducció a una pila d'idiomes (de la versió catalana en som responsables les Edicions Proa i jo, i aquest és el pretext que em permet de suplantar Josep Palau en la crítica de l'estrena d'aquesta setmana al Capítol), és prou fidel perquè ens mereixi el qualificatiu d'exemplar.

Si hom constata alguna compressió en els episodis, i alteracions de l'argument com la supressió dels dos fills masculins del compositor Sanger, hom pot admetre perfectament aquestes llibertats de l'adaptació a profit de la claredat del llenguatge cinematogràfic. L'honestat artística dels anglesos ha compost un film sense estrelles, perquè l'únic intèrpret una mica conegut aci, Brian Aherne, no ha assolit pas encara la categoria de *vedette*, i l'admirable Tessa, Victòria Hopper, està mancada de l'indispensable *sex-appeal* que no falla mai en els films americans. A canvi d'aquesta mancança, hi ha una justesa en l'evocació de l'atmosfera moral i material de casa els Sanger, en l'aprofitament dels paisatges del Tirol, i sobretot en la continuïtat sonora del concert de Lewis Dodd, el qual sentim des d'una pila de plans diferents i no perd mai la seva qualitat de música autèntica, amb la fotografia ben explotada de l'orquestra. Hi ha també una interpretació ajustada estrictament al caràcter de cada un dels personatges, segons la novella. L'argument, tot i els abreujaments, és essencialment el del llibre: Albert Sanger, compositor genial i home de vida molt agitada, està retirat en un xalet del Tirol, voltat de les seves incomptables filles, de la seva tercera muller, i dels amics que mai no manquen com a hosts. Un d'ells, Jacob Birnbaum, s'enduu uns dies a Munic una de les noies. Un altre, Lewis Dodd, també compositor i bohemí impenitent, amic preferit de la casa, rep sempre l'homenatge implícit de l'amor de Tessa, una de les filles petites de Sanger. La mort sobtada del cap de casa dispersa aquest petit món heterogeni. De Londres vindrà, per cercar dues de les noies, un professor, germà de la segona muller de Sanger, amb la seva filla Florence. Potser per contrast amb el seu ambient ordinari, la bellesa serena i civilitzada de la forastera impressiona Lewis, i al cap de poc es casen. Tessa pateix del cor:

quelles regles que mai no ha volgut acceptar.

Tessa i Paulina, les dues noies que ha recollit el pare de Florence, són a pensió. Se n'escapen i van a casa de Lewis. Renex el clan dels bohemis enfront de la rigidesa de la muller. Renex també, més perillós perquè és atiat per la gelosia de Florence, l'antic amor de Lewis i Tessa. Després d'una escena violenta entre marit i muller, ell decideix escapar-se: Tessa l'acompanya. Després del concert, fugen els dos cap a Brussel·les. I allà, en una sòrdida cambra d'hotel, tot just arribats, un esforç de Tessa per obrir la finestra produeix la seva mort: el cor ha patit massa, darrerament, i es nega a seguir lluitant. L'èpilog que en la novella precisa la posició de Lewis i Florence és suprimit en el film.

Tots els que han llegit el llibre de Margaret Kennedy saben la importància que tenen els personatges episòdics. Irigorm, Birnbaum, Rober el criat, Linda la madrastra, Sanger, Antònia, són encarnats amb una gran fidelitat al text. El personatge de Florence és interpretat amb tota la rigidesa gelosa i incomprensiva que ha de tenir per Leonora Colbert, i és sorprenent de trobar en aquest Lewis brutal i desmarxat el Brian Aherne que feu l'escultor d'El Cant dels Cants de Marlene Dietrich. Victòria Hopper, en el seu paper de Tessa, té una delicadesa i un apassionament que caracteritzen perfectament aquella adolescent noble, acarada tan d'hora amb l'amor i vetlladora constant del seu afecte.

La Nimfa Constant és dirigida per Basil Dean. És un film molt llarg, que tanmateix no es fa mai pesat, fet amb una gran dignitat i amb una fotografia perfecta (recordem la transcripció del viatge darrer, com un desvarieig de Tessa); potser no arribarà al gran públic, però té un patetisme autèntic, gens espectacular i ha d'ésser vist amb una satisfacció positiva per tots els qui hagin llegit el llibre de Margaret Kennedy i per tots aquells que siguin sensibles a la qualitat dels films, encara que siguin sense *sex-appeal*, ni estrelles, ni *happy end*.

RAFAEL TASIS I MARCA

TIVOLI

UNA PEL·LÍCULA EXTRAORDINÀRIA

Per tema: LA HUMANITAT

Per escenari: EL MÓN

Un film per als homes de bona voluntat

ACTUALIDADES

RAMBLA DE CATALUNYA 37 Tel. 11701

Continua de 3 tarda a 1 matinalda

SEIENT ÚNIC: 1 PESSETA

NOTICIARI FOX MUNDIAL

EL MÓN ON VIVIM

"EL CAÑÓN DEL COLORADO"

"EL RITME D'UN PORT"

"CAPITALES DE ITALIA"

Documentals

"DESPACIO PERO SEGURO"

Dibuxo

Diumenge, Sessions infantils a les 11 i a les 3 i mitja

A les 6 especial numerada

FILM

L'epopeia de la més bella muntanya d'Europa

Director: Arnold Fanck

Patrocina pel Centre Excursionista de Catalunya i la Secció de Cinema Amateur

GRAN ÈXIT

MARYLAND

Passeig de Gràcia, 37. — Telèfon 79681

Secció continuada de 3 tarda a 1 matinalda

SEIENT, UNA PESSETA

Dilluns, a les 4, canvi de programa

Els senyors espectadors de les 3 podran veure, pel mateix preu, el programa d'estrena

CURIOSITATS MUNDIALS

Interessants reportatges U. F. A. (exclusiu)

EDUCACIÓ DEPORTIVA

Documental Paramount

ALADÍ, O LA LLANTIA

MERAVELLOSA

Dibuxa en colors, de Ufilms (2.ª setmana)

NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL

Segons visió PARAMOUNT ECLAIR JOURNAL

D'AMSELFELD AL LLAC OCHRIDA

Paisatges i costums de la Jugoslàvia

Un documental U. F. A.

SI ÉS-ELECTRIC

I DEL VOSTRE AUTOMÒBIL

us el repararàn aviat i bé, al

GARATGE ELÈCTRIC

CARRER MOIA, 618 (Aribau i Diagonal)

FEMINA

Gran èxit de l'original superproducció

(EVERGREEN)

JESSIE MATTHEWS

La dona que deturà la marxa del temps

Opereta de gran luxe. Últim èxit del gran CHARLÉ

B. COCHRAN a l'Adelphi Teatre de Londres

EL TEATRE

LES ESTRENES

Carles Soldevila, Valentina (Coliseu Pompeia) — Lluís Elias, Madame (Poliorama)

De moment, pel que fa a l'activitat teatral catalana, aquesta temporada sembla que no ens podem pas queixar. Si no ens en descuidem cap, són cinc les companyies professionals que avui, més o menys normalment i en gèneres més o menys recomanables, són dalt llurs respectius escenaris treballant en català.

Quant al que de tota aquesta brotada pugui quedar per allà els volts de Nadal, no creiem prudent fer cap vaticini; serà molt millor deixar-ho a l'optimisme o al pes-

un llevat tràgic d'una veritable grandesa. Aquest llevat, però, no ha donat de si tot el que podia. Soldevila, amb prou talent per a crear-lo, per a animar-lo, per a fer-nos-el intel·ligible, l'ha deixat a mig per fer, no ens l'ha fet prou comprensible, no l'ha volutat de suficients elements per a donar a la seva manera d'èsser, a la seva manera d'obrar aquella sensació de simpatia, de raó i de fatalitat que l'haurien arrodonit i completat.

La subjecció als tres actes acostumats en què està dividit el drama ha obligat Soldevila a cremar les etapes i a passar per alt molts matisos que ens haurien pogut ésser més explicats. El refugi de Valentina en el seu mite i la seva agressió constant contra la realitat durant el primer acte, ens dona una impressió d'anormalitat que ens priva d'assimilar-nos-hi; el feble procés de motivació que es descabella en el tercer no ens fa entrar tampoc en un corrent d'adhésió envers el seu determini. En canvi, tot el joc de sentiments i la vehemència cordial en què es desenvolupa tot el segon, el fan admirable. Es portat amb una intel·ligència i una sensibilitat que no sabem comparar a les de cap altre autor català. El formidable patetisme de què està impregnat s'aguantava amb tota dignitat literària i sense perdre gens ni mica d'aquella culta civilitat característica de l'autor.

Ben encaixada tota la companyia; Enriqueta Torres interpreta el seu paper de Elvira Jofre, en Valentina mostra gran entusiasme i sentiment. La direcció, segura. La presentació, més aviat mancada de recursos que luxosa.

El dissabte de la mateixa setmana ens fou presentada al Poliorama la comèdia *Madame*, de Lluís Elias. Aquesta comèdia havia estat estrenada, la primavera d'aquest any, al Centre Catalània de Badalona per la benemèrita formació de Pujol-Fornaguera, amb un èxit remarcable.

Si exit tingué *Madame* a Badalona, èxit ha tingut també a Barcelona. Lluís Elias, que amb aquesta comèdia encetà les seves activitats com a autor teatral, hi ha entrat amb el peu dret.

No hi ha vingut amb ambicions colossals ni amb problemes esgarriatsos, il·laca dels autors novells i terror dels públics. Hi ha vingut, senzillament, amb una comèdia lleugera, mig sainet, a estones sentimental, a estones francament còmica, deseixida, portada amb gran desimboltura, amb una aguda intuïció de les reaccions de l'espectador, que l'autor sap encarrilar amb un tacte seguríssim, i fins amb aquelles quatre pinzellades de convencionalisme que només un comediògraf ben experimentat sap dosificar en la mida exacta.

Una anàlisi rigorosa potser ens portaria a trobar una mica gratuïta la paciència amb què Madame escolta les impertinències de la seva hostessa i, potser, també, un xic allargassades les escenes entre aquella i Albert, quan aquest li declara el seu amor, i la de l'acabament. Però això són pecats ben petits al costat de la gràcia, l'agilitat i l'interès amb què van fluint totes les altres escenes. I sobretot, el que ens ha agradat més és la naturalitat amb què parlen i viuen tots aquests personatges que ens presenta Lluís Elias, que ha sabut prescindir del llenguatge falsament literari a què tan aficionats són molts dels nostres autors, quan no es rabegen en la bajaneria—o sinònicament—i d'idees i vides estrabaldades. Els personatges d'Elias parlen i viuen, si fa no fa, com els nostres veïns i coneguts. De totes maneres, l'idioma podria ésser-hi una mica més castigat del que no és.

De la interpretació, portada excel·lentment per tot l'elenc, hem de remarcar amb un elogi fervent l'esplèndida caracterització i el treball intel·ligent d'Enric Lluell, que fa un senyor Grifell insuperable; justa i afanada Mercè Nicolau en el seu paper de Madame. La presentació, perfecta; el decorat, de Bosch-Roger, molt realista en el millor sentit de la paraula.

JOAN CORTES

Un llibre de Thétard sobre circ

Una davant meu un llibre admirable: *Coulisses et secrets du cirque* (1).

L'he llegit d'un cop. Els llibreters podrien anunciar-lo amb una taxa que digués: «Apassionant com una novel·la».

L'aparició imminent d'aquest llibre m'havia estat advertida, el mes de setembre darrer, pel meu bon amic senyor Houcke, el cavallista.

—Vous allez voir!

Des d'aleshores, l'esperava amb impaciència.

Sentia afany per llegir-lo, no solament perquè el tema era per a mi d'una extraordinària suggestió, sinó també perquè la competència i l'erudició del seu autor, Hen-

ri Thétard, augmentaven, sota tots els punts de vista, el seu interès.

Fa prop de quatre anys, Henry Thétard va publicar el seu primer volum. Es titula *Les dompteurs*. Es contenen en ell la vida i miracles dels més famosos domadors de feres. Trobareu allí la història d'aquell temerari marseles Henri Martin que es féu domador per amor i va morir de vell; la de François Bidet, el «darrer dels domadors romàntics»; la de l'americà Van Amburg i la del seu rival, l'anglès James Carter, que es disputaren, a mitjans del segle passat, el favor del públic parisenc; la del domador d'elefants Huguet de Massilia i la del seu ajudant Charles, inventor del treball dit de «ferocitat»; la de Mme. Leprince, reina dels lleons...

Aquestes històries són explicades amb un extraordinari coneixement de la matèria i amb gran abundància de detalls, emocionants unes vegades i pintorescos les altres. Hi transpuja, sobretot, un amor franciscà envers les bèsties.

Henry Thétard, periodista meritíssim, ha estat abans domador. Endut per la seva afició al circ, nascuda de la seva nostàlgia dels països llunyans, un bon dia, de molt jove, abandonà el seu escriptori d'una casa de banca de Lyon i es contractà, per a aprendre el dret de lleons, a una barraca del cèlebre Edmond Pizon.

Després, actuà de lluitador i boxador per les fires.

Més tard, ha anat, carreteres de França enllà, formant part de les caravanes de diversos circs. Ha admirat a Estrasburg els monstres del circ Barnum-Bailey; ha visitat a Stellingen el parc zoològic de Carl Hagenbeck; ha estat a Nuremberg l'hoste de Sarraani, i a Londres el de Bertram Mills; ha passat hores i més hores en companyia dels germans Court...

Les seves narracions no són, doncs, obra d'imaginació. Són trossos de vida.

Henry Thétard no es deixa endur mai per la literatura — aqueixa literatura que tant de mal ha fet al circ. No s'entreté mai jonglant amb les paraules i les imatges. És l'anti-Gómez de la Serna, i dient això crec fer el seu millor elogi.

A través del seu estil clar i senzill, a través de les anècdotes saboroses amb què il·lustra els seus escrits i de les observacions atinades que hi aboca de tant en tant, el lector descobreix un món desconegut. És un món de poesia — de veritable poesia —, on la gent posa encara en el treball el màxim de fe, de voluntat i d'entusiasme.

Hi ha en el llibre d'Henry Thétard uns capítols preliminaris on es parla dels primers circs ambulants — el Ginnett, el Sanger, el Pinder — que existiren a Europa; de la invasió dels enormes circs americans, amb llurs exhibicions extraordinàries de feres i de fenòmens, i de les fires i les grans parades de fira que els precediren.

En aquests capítols, plens de color i de moviment, desfilen les principals figures que animen els annals del circ i de la fira d'atraccions des de mitjans del segle passat fins a la guerra del 1914. Hi és evocada, per exemple, la del vell Barnum, amb la seva divertida col·lecció de cartells evangèlics contra l'entrada «d'arròs». Hi és recordada també la de l'atleta Apollon, que es deixava conduir tapat d'ulls a una fira i endevinava, en ésser allí i veure-la, el poble on es trobava, per tal de demostrar que cada fira tenia les seves característiques

pròpies. Totes aquestes figures resulten interessants i simpàtiques.

Seguidament, presenta Henry Thétard els grans personatges de circ de la post-guerra. Heus ací Alfréd Court (2), «denomen de voluntat i tenacitat», l'existència aventurera del qual sedueix com la d'un heroi de llegenda. Heus ací els germans Amar, mosqueters del *chapiteau*; la fórmula d'Artagnan és la d'ells: «tots per a un, un per a tots». Heus ací el cerimoniós pare Bouglione, que netejava amb un mocador els ullals del lleó abans de ficar-li el cap a la boca. Heus ací aquest senyoràs alemany de Sarraani (3), propietari del circ més gran de l'univers, sempre amb un peu a punt de pujar

a l'avio i amb un telèfon penjat a l'orella; autoritari i senyor, Colette pogué dir d'ell que era «el darrer dels monarques absoluts». Heus ací Bertram Mills, home de món, tot cavallerositat i distinció, que alterna a Londres, on dirigeix el circ Olympia, amb la millor societat. Heus ací Ida Krone, vetllant pels seus cavalls igual que si es tractés de fills seus...

Cada un d'aquests personatges està descrit, en el llibre d'Henry Thétard, dintre de la seva atmosfera especial. L'evocació és, així, més exacta i més atraient.

Coulisses et secrets du cirque és un llibre de meravella, un llibre de somni.

Es un llibre real que us dona la sensació de transportar-vos fora de la realitat.

JOAN TOMAS

- (1) Editat per la casa Plon, de París, 15 francs.
- (2) Molts lectors recordaran Alfred Court de quan vingué ací de director del Zoo-Circus.
- (3) Sarraani morí el 22 de setembre passat al Brasil.

PIRANDELLO Premi Nobel

Naturalment, a Itàlia ha causat satisfacció que l'Acadèmia d'Estocolm hagi concedit el Premi Nobel d'enguany al conegut dramaturg sicilià.

Però en els articles de la premsa italiana hom nota certa reticència. *La Stampa* de Torí ens fa saber que Grazia Deledda s'havia pronunciat contra la candidatura del seu compatriota. *Il Popolo d'Italia*, òrgan personal de Mussolini, només ha dedicat mitja columna al nou llorejat i ha estat el més tebi en l'entusiasme. Per ell, Pirandello és «l'escriptor italià que, sobretot en aquests darrers anys, ha cridat l'atenció sobre la seva obra i provocat apassionades discussions en els ambients literaris de tot el món», i prou.

A la Itàlia feixista s'hauria volgut que l'alta distinció hagués recaigut sobre D'Annunzio, feixista de la primera hora.

Pirandello, en canvi... S'ha sotmès al règim, forma part de l'Acadèmia italiana, fundada per Mussolini. Però no és un feixista engrescat; ha volgut romandre sempre artista, sense ficar-se en política.

Hom potser recordarà — ho reportarem breument en aquestes pàgines — que el març passat es representà a l'Òpera de Roma *La fàula del fill substituït*, llibre de Pirandello amb música de Malipiero. L'obra fou titulada d'incoherent, i el seu llenguatge de poc clar (algú ha fet notar que la història era clara, però tenia el defecte de fer transcórrer l'acció del segon acte en una casa de mala nota). Malgrat la presència de Mussolini, el públic iregi peix, arribà a cridar fins a tancar la veu dels executants i acabà cantant cançonetes alegres. Pirandello abandonà el teatre sense dir ni paraula i l'endemà l'obra era treta del cartell. L'incident no serví pas per a estrènyer els llaços entre Pirandello i Mussolini.

A les quatre de la tarda del dia 8 de novembre, Pirandello rebia el següent telegrama d'Estocolm:

«L'Acadèmia Sueca us ha concedit avui, senyor doctor, el Premi Nobel de Literatura i us agrairia de rebre la vostra acceptació per telegrama al secretari de l'Acadèmia, Ahlstrom.»

Els primers amics i repòrters que acudiren a casa de l'escriptor honorat amb la més alta distinció literària internacional, el trobaren passejant tranquil·lament pel passadís, mentre la quitxalla de la casa saltava al voltant d'una taula plena de bombons i pastissos, cridant alegrement: —Tiem guanyat el Premi Nobel!

I aquesta fou l'única celebració.

MIRADOR

Subscripció: 3'50 ptes. trimestre

Redacció i Administració:

Corts Catalanes, núm. 589

Telèfon 11430

UN ORFEBRE

AMB L'AMOR A L'OFICI DELS ANTICS
I AMB LA SENSIBILITAT DELS MODERNS

J. ROCA JOIER
PASSEIG DE GRACIA, 18

M. PINTÓ

CAMISER

ESPECIALITAT EN LA MIDA :: CREACIONS EXCLUSIVES

RAMBLA DE LES FLORS, 18

TELEFON 18834

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. i Telèfon 17047 : BARCELONA

GUTENBERG, S.A.

Fàbrica de maquinària
per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

BATALLA • SASTRE
ALTA COSTURA • ECONOMIA
MUNTANER, 6, entresol 2.º Telèfon 33494

LES LLETRES

CINC ARTICLES SOBRE KANT

L'apoteosi de Kant

V i darrer

Després d'haver fet els comentaris que ens han semblat oportuns sobre la inutilitat pràctica de la hipòtesi kantiana, que, com vam dir, amb la *Crítica de la Raó pura* va ésser tan poc pràctica com amb la *Crítica de la Raó pràctica*, essent-ho sols en certa manera en la *Crítica del Judici*, com ja vam fer constar en acta, hem de passar a fer l'apoteosi de la hipòtesi, perquè si els resultats van ésser zero, la intenció de Kant va ésser el número u de les intencions dels homes, perquè indubtablement és la intenció més gran que hom hagi tingut mai.

Si la hipòtesi de Kant, comptat i debatut, només va servir per fundar la filosofia del jo, tan explotada després pels mateixos que renegaven del mestre, i finalment provocant la filosofia del tu, fundada a Alemanya mateix per Feuerbach, per acabar amb la filosofia del jo, que s'havia apoderat del país, en canvi és una hipòtesi que representa l'esforç més gran que ha fet el geni humà per portar a port la nau de la filosofia, encara que, com veiem, ha estat contraproduent, perquè en lloc de portar-la a port, l'ha portada al fons del mar i al cor de les tempestes, retornant-la al caos i allunyant-la del cosmos.

La hipòtesi podrà ésser tan inútil i tan eixorca com hom vulgui en conseqüències positives, com fecunda en negatives, però no deixa d'ésser la concepció més atrevida que ha tingut l'home. Si Kant, com hem vist, es compara a Copèrnic, també hem vist que, al costat del filòsof, aquest astrònom que divideix la història de l'astronomia en dues parts, queda tan petit com la terra del seu sistema de l'univers, que amb el temps ha fet veure que era un punt imperceptible de l'espai. La revolució que volia fer Kant des de Königsberg, com aquell qui diu sense moure's de casa, és incomparablement superior a la que va fer Copèrnic, que es limitava a posar les coses al seu lloc, al contrari de Kant, que ho volia treure tot de lloc. Kant ha estat el revolucionari més gran que ha existit, i si no hagués estat tancat com va estar sempre a la presó de la teoria, hauria fet més ell tot sol que tots els revolucionaris plegats que corren pels carrers i places de la pràctica.

Cap pensament humà no ha tingut mai la pretensió del pensament de Kant, que si arriba a ésser el pensament que hagués contingut la veritat, teníem *ipso facto* no sols la transformació de l'univers i de l'home, sinó la de l'essència de l'un i de l'altre. L'home hauria passat a ésser l'univers i l'univers l'home, canviant no sols la pell sinó l'ànima.

Si Plató, artista serà de la filosofia i poeta del pensament, partint de les mateixes dades que Kant, va arribar a crear una concepció que avui encara brilla i brillarà sempre a les planes obertes de la història de la filosofia, com un sol que no s'apaga mai, malgrat no reflectir la llum de la veritat, amb molt més motiu la concepció kantiana

quedarà amb tota la foscor intensa d'una nuvolada en les planes de la història de la filosofia, que ja és prou fosca per ella mateixa, en contrast amb la història de les ciències particulars, que sempre és clara, com un sol que esclafa molt més que el de Plató, i lluita aferrissadament contra les nuvolades del cel i les de la terra, que com la de Kant porten les tempestes que acaben amb les pedregades que destrueixen els sembrats.

Fichte

El dia que la veritat pugui penetrar en les planes de la història de la filosofia, que serà quan la ciència universal es decideixi a emprar el mètode de les ciències particulars que omplen de llum les planes de la història de la ciència, la concepció de Kant continuarà interessant els homes que vulguin estudiar els esforços del pensament humà i les accions i reaccions que ha sofert en el trajecte de la meditació. Kant representarà per sempre més l'accent més agut d'aquestes accions i reaccions, perquè no creiem que sigui possible que vingui un altre pensador que el superi en atreviment de concepció. Aquesta és la glòria de Kant.

Però ningú no deixarà de reconèixer, reconeixent-li aquest mèrit, que precisament és el que va portar la filosofia a un carrer sense sortida, o sigui al carrer del jo, que és un carrer que no passa, que van ésser les pretensions inusitades de Kant, que hauria pogut fer molt més si hagués estat més modest. A la ciència universal se li té de recomanar la modestia de les ciències particulars, com ja vam dir en altres escrits.

Donant-los grans gràcies, agraïm pregonament l'atenció dels lectors que han tingut l'amabilitat de fer-nos la gran mercé de llegir aquests articles dedicats a Kant i a la seva obra, comentada des del punt d'albir del pensament català i catalanista.

FRANCESC PUJOLS

Els quatre articles anteriors han aparegut en els números 297, 298, 300 i 301.

ELS LLIBRES VARIETATS

Maurici Serrahima, *Assaigs sobre la novel·la* (La Revista). — Mercè Rodoreda, *Un dia de la vida d'un home* (Edicions Proa)

Maurici Serrahima, observador infatigable del magre panorama de la nostra literatura, ha volgut reunir en un volum uns quants assaigs característics de la seva posició crítica davant del fet de la novel·la. La sola importància que dona al gènere, importància que jo sempre m'he fet un honor de compartir, fa acollir amb simpatia aquest llibre de Maurici Serrahima, anticipació d'un assaig seu més complet, inevitable, sobre l'estat actual i l'evolució de la novel·la a Catalunya. L'autor d'*El Principi de Felip Lafont* expressa amb prou claredat, a través dels diversos assaigs del seu darrer llibre, els seus principis crítics i morals, i la seva preferència sobre les regles estètiques que han de regir l'obra del novel·lista. En aquest ordre, són reveladors el capítol sobre *Moralisme i Literatura*, en el qual hom reporta la controvèrsia entre Jacques Rivière i Ramon Fernandez, i retreu l'exemple il·lustre de Georges Meredith per a reforçar la tesi de la necessitat d'un ideal moral en els personatges de la novel·la; el que parla d'Aldous Huxley i, contraposant-lo a Maurice Baring, es pronuncia contra la tendència moderna a la dispersió, a la manca d'estructura global que caracteritza el *Point Counterpoint* i altres de les novel·les del brillant novel·lista anglès, i li prefeix la continuïtat de narració de les obres de l'autor de *Daphne Adeane*; el que estudia André Maurois i les seves dues novel·les més importants, amb unes exactes apreciacions sobre l'art tan espiritual i més aviat inconsistent d'aquest autor francès, i l'assaig crític, una mica tendencios, sobre *L'Ordre*, de Marcel Arland, un dels llibres més interessants de la moderna novel·lística francesa. Estic d'acord, gairebé en absolut, amb alguna de les tesis que defensa Serrahima en aquests assaigs, però en canvi, no em sento gens convençut quan defensa Baring i condemna Huxley, i en aquest punt concret m'adhereo molt més a la posició de Jero-ni Moragues, quan polemitzava, des d'aquestes mateixes planes, amb l'autor d'*Assaigs sobre novel·la*, sobre els dos novel·listes anglesos, i sostenia que era més immoral *Daphne Adeane* que *Point Counterpoint* (i menys divertit, afegiria jo). La part de diversió que proporciona una novel·la té per a Serrahima una importància capital, més sensible encara entre nosaltres, per tal com és més negligida per la majoria dels nostres novel·listes. Una lletra recent, que jo agraeixo públicament a l'autor d'*El Principi de Felip Lafont*, em permet de creure que la nostra coincidència sobre els problemes de la novel·la catalana, apuntats incidentalment en l'estudi de l'obra de Martínez-Ferrando i desenrotllats més endavant en el darrer capítol del seu llibre, és absoluta, i es basa per damunt de tot en la necessitat de tenir present, sempre — amb la màxima dignitat i amb la màxima responsabilitat, sense renunciar a cap posició ni a cap provatura —, el públic català.

L'oblit o el menyspreu del públic no podrà pas ésser retret a la novel·lista Mercè Rodoreda. La seva tercera novel·la, *Un dia de la vida d'un home*, serà accessible i agradable a tota mena de públics — exceptuant-ne, naturalment, l'espècie dels tasta-olletes descontents de tot —. Així com els dos primers llibres de la senyora Rodoreda no arribaven a impressionar ni per la lògica de l'argument ni per l'escaiença de l'estil, *Un dia de la vida d'un home*, novel·la de les que en diríem *cronometrada*, subjectes a l'imperi misteriós del rellotge, i que concentren en una mínima quantitat de temps una major intensitat i una anàlisi més pregona dels sentiments, té una construcció impecable i un estil, barreja d'humor una mica gruixut i de patetisme grotesc, que s'adapta perfectament a les exigències de la narració de l'única aventura eròtica de Ramon Rampell, al llindar de la vellesa. El tema no és pas nou, sinó que ha estat dels més aprofitats per la novel·la: l'estiuet de Sant Martí de l'home que ha menat una vida regulada per la rutina i el deure que esmussen els sentits; el fracàs de la temptativa amorosa del tímid sense experiència, i la reacció lògica de la dona més jove que ell, enduta a frec de l'adulteri per una rauxa d'un romanticisme estantís, i que a darrera hora recupera la fredor i l'instint de conservació. L'originalitat que suposaria la utilització com a personatge principal del vas de Rubí salat que la muller del protagonista li obliga a prendre i que sorgeix en el moment culminant com a vellador de la virtut amenaçada, també és relativa: una novel·la de l'humorista castellà Fernández Flórez utilitza el mateix truc dels sorolls subterranis intestinals per a fer fracassar una entrevista amorosa. Però, malgrat això, la novel·la és divertida, els escassos personatges episdics que hi surten estan caracteritzats d'una manera sumària, remarcant els aspectes grotescos, però amb tot el relleu precís, i la persona del protagonista, Ramon Rampell, reuneix en una síntesi perfecta totes les característiques essencials de l'home mediocre, disposat a sofrir sense revoltar-se totes les contrarietats i les travetes que li reservi el destí.

Mercè Rodoreda explica aquesta història amb un estil d'una gran empenya, pintoresca i brillant, amb una naturalitat del llenguatge col·loquial i una vivacitat dels monòlegs que fan marxar la narració a un ritme ràpid i continuat. Ni excessos poètics o paisatgístics ni embolics psicològics es presenten per trencar les oracions. I la mateixa prosa desenfarfegada i àgil, que comenta amb una punta d'ironia el fracàs de l'aventura de Ramon Rampell, permet de crear la suggestió patètica d'aquella fallida d'unes il·lusions que han estat i que seran les úniques que il·luminaran la vida d'aquell pobre home.

RAFAEL TASIS I MARCA

Upton Sinclair

L'anunci que el novel·lista Upton Sinclair es presentava candidat per al càrrec de governador de Califòrnia ha fet rodar pels diaris el nom d'aquest novel·lista empeltat de renovador social de qui digué un biògraf seu, Floyd Dell, que la seva vida era més edificant que les seves novel·les.

Upton Sinclair va néixer en 20 de setembre de 1898 a Baltimore, d'una família burgesa empobrida. El seu pare era un alcohòlic inveterat que donava mal viure als seus. Per això Sinclair és prohibicionista i feminista militant.

Upton Sinclair

Encara que començà a estudiar a la Universitat de Colúmbia, als setze anys hagué de guanyar-se la vida, per a ell i per a la seva mare. Fou periodista i escriví alguns llibres, amb grans dificultats per a editarlos. Fatigat de la vida de les ciutats, imbuït per les doctrines de Henry Thoreau, es retirà al camp, s'hi féu una caseta i visqué de llegums i aigua.

Quan se'n cansà, sobretot per la manca d'acció, un parent el ficà en empreses industrials. Aleshores s'adonà de les relacions entre les forces governamentals i les oligarquies financeres, al mateix temps que el socialisme li era revelat.

Encara que pobre, Sinclair havia estat educat segons les idees burgeses i creia que als Estats Units tot anava d'allò més bé, que els pobres eren felïços i els rics tan carregats de dòlars com de virtuts.

«Vaig llegir un dia als diaris — explica — que a la dona d'un bisbe li havien robat joies per valor de 50.000 dòlars i que la policia buscava el lladre. No vaig arribar a comprendre que la dona d'un bisbe pogués tenir 50.000 dòlars de joies!»

Com es veu, la seva conversió fou més sentimental que teòrica, i per tant més profunda.

Descobert el socialisme, es llançà a la lluita. *La Jungla*, llibre sobre la vida als escorxadors de Chicago, on passà mig any, el feren un home execrat de l'alta burgesia i popular entre els obrers. Després, seguien quaranta novel·les més i deu obres de teatre, tot impregnat d'esperit combatiu. Citem, ràpidament: *El rei Carbó*, sobre la dura existència dels miners; *Cent per cent*, relació de la lluita contra el comunisme als Estats Units; *Petrol*, on explica com els grans traficants d'aquest combustible provoquen els pitjors esdeveniments; *Boston*, dedicat a Sacco i Vanzetti, acusats d'assassinat, pels quals lluità fins al capdavant.

Sempre poc o molt ficat en política, ara s'hi ha llançat de ple. El seu crit de guerra ha estat resumit en la paraula *Epic*, formada amb les inicials de la frase *End poverty in California!* (Acabem amb la misèria a Califòrnia!). Preconitza una nova colonització en la qual els obrers parats proveïrien d'objectes necessaris als cultivadors que ja no poden comprar, els quals, a tornajorns, mantindrien els obrers.

LENDING AMERICAN ANGLLO LIBRARY

FONTANELLA, 10

Les darreres novetats en llibres francesos les trobareu primer que enlloc a la

LLIBRERIA

Louis Bergé

Rambla del Centre, 19

Telèfon 23118

Kiosque Français

Rambla dels Estudis, 7
(Davant l'Acadèmia de Ciències)

Exit en la mida
Corbates inarrregables
Pijames a bon preu

JAUME I, 11
Telèfon 11655

NOTES MARGINALS

JULES ROMAINS

Els volums setè i vuitè de *Les hommes de bonne volonté* acaben d'aparèixer. Es titulen *Recherche d'une Eglise* i *Province*. Els volta la curiositat. Es ben sabut que darrerament Romain ha publicat un llibre de política que és un autèntic pla d'acció. Tot hi gira entorn dels mots màgics: Comunisme, Feixisme, Democràcia. I no manquen els que han afirmat que la fórmula Romain és la intermèdia, plena de novetat i encert màxim—encisadora per heterodoxa de qualsevol ortodòxia. Ara resulta, però, que un dels entusiastes de la doctrina nova és... Doumergue, que hi ha poat totes les seves idees sobre reforma de l'Estat. Exactament les idees que l'han portat a la dimissió. I és per això que tot de gent s'apressa a llegir aquestes novel·les recents, amb la intenció de veure-hi claus, enigmes i retrats. Romain ha fet declaracions a *Marianne*. Ja el tradueixen al «soviètic». Duen que parla tant de la maçoneria. Compendreu que cap esperit una mica sensible no resisteix aquests arguments.

POETES CASTELLANS

Coincidint amb la segona edició—considerablement emporijorada—de l'antologia de poesia castellana de Gerardo Diego, surt a Brussel·les (*Editions Labor*) un volumet, *Poètes espagnols d'aujourd'hui*, que n'és un calc, tal vegada excessiu. Còpia més de la primera edició que d'aquesta última. Les mòmies poètiques — Villaespesa, Marquina, etcètera—que Diego ha introduït per motius editorials, sembla, no figuren en el llibre que ha triat i traduït Mathilde Pomès. Un pròleg de Lucien-Paul Thomas repeteix sense gràcia, amb aquell aire de *pour l'Espagne et le Maroc*, les bajanades crítiques que hem sentit tan sovint sobre Lorca, Salinas, Guillén. La traducció és feta amb tota la bona fe del món. El somriure és inevitable, de totes passades, davant de la traducció — és un exemple — de *La casada infiel*:

Et moi qui l'ai emmenée,
emmenée à la rivière
la croyant encore fille,
quand elle avait un mari.

NOVETATS SOBRE CATALUNYA

Retallem un paràgraf sobre la revolució de la Generalitat contra Joan II, a meitats del xv, del llibre de Joseph Calmette, membre de l'Institut de França, *L'Elaboration du Monde Moderne* («Chon», *Introduction aux études historiques*, 1934): «La Revolució catalana és la primera de les revolucions modernes. No té res d'un duel feudal. És l'esforç d'una nació conscient que vol ésser lliure i governar-se ella mateixa.»

A REMARCAR

Un article de Day Lewis, *Carta a un jove revolucionari* (*Europe*, núm. 142). Una curiosa interpretació del sonet vocalic de Rimbaud a *La Nouvelle Revue Française* (núm. 253): *Du nouveau sur Rimbaud*, per Henri Héraut, que peca, segurament, per massa simplicitat.

R.

Dintre la col·lecció dels «Quaderns
Blaus» acaba de publicar-se

Josep M. de Sagarra

PER

MELCIOR FONT

Preu: 1'50 ptes.

Administració i venda:

Llibreria Catalònia

3, Ronda de Sant Pere, 3

Telèfons: 12456 i 11147

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions Després de la disciplina

A les Galeries Syra tenen lloc aquests dies tres exposicions que representen tot un procés de gestació de pintura, expressada en les tres edats en què, com la vida mateixa, pot dividir-se el cultiu de l'art.

Són tres exposicions d'una intensitat exacta al moment que signifiquen i és bo de constatar que en cap instant no s'aparten del seu camí representatiu. Aquesta manera de veure les coses ens induïx a parlar sota un ordre cronològic.

Joan Roqueta

Joan Roqueta ha d'encetar l'article per ocupar el lloc de la pubertat i per ésser el

ja pot servir com a model en un aplegament circumstancial de l'home i la natura. La fredor emanada dels monuments ocasiona un atur en l'elogi a Coll.

En el paisatge assoleix bons resultats, i si exceptuem un contrallum on la dificultat del natural fa trontollar l'artista en copsar una transparència d'arbres de primer terme, la resta és bona i dona a l'aquarellista l'entorcat de l'ascens.

L'estudi de caps de nens mostra una factura anglesada que desvetlla simpatia i una bona impressió respecte al dibuixant.

El total de l'exposició és per a manifestar que el seu autor no vacilla i que afegeix al seu nom professional normals graus de millorament que superarà encara quan pugui reeixir en una oberta conseqüència que es presenta en obrir els ulls al que adhuc en pintura pot entendre's sota la denominació del destí.

Pere Créxams

Pere Créxams és l'home madur al qual les maltempades de la primera joventut i les seves idònies inquietuds i les seves proverbials arrogancies li han concedit un centrament definitiu i un equilibri estable.

Avui l'art de Créxams fa el ple. Es situa en la nostra constel·lació com l'astre intangible que tip d'escrotonar-se per l'espai abandona l'olimpisme que sostenia en la batalla, es crea una òrbita de propietat, es fa adhuc una filosofia i s'asseu en el concert sideral optant per la funció d'una vida ben pròpia.

Créxams és dels pintors que més polseguera ha aixecat en el sentit de la violència pictòrica, dels que més ha fet discutir del colorisme, de les arbitrarietats inherents a ell i dels convencionalismes i gruitismes artístics.

Havia ja fet una escola on una epidèrmica brutalitat es barallava amb una profunditat espiritual no sempre constatada. Anava ja a que-

dar per sempre com l'home d'allò que massa genèricament se'n diu fugia, per haver fet dubtar de les seves disposicions de posseïdor del do de la ponderació.

Finalment, però, Créxams ha dut al món de la realitat una sèrie de teles amb fre a les quatre rodes, mesurades de dalt a baix, que admeten la contemplació i la delectació sense necessitat d'haver de recórrer al ràpid assimilament ni a haver d'usar com a esclatidor el llibre de la teòrica.

Ha abandonat el vessament de la pura biologia que estava abans a l'ordre del dia, que dominava sobre el contingut de l'esperit, i s'ha introduït un bon tros en el pas de fer traspuar l'essencial complex psicològic.

En l'exposició actual Créxams dona a conèixer flors i figures, composicions i paisatges, tot molt assenyat, sense tendir a la relliscada a la qual era tan propens anteriorment, quan la més mínima obsessió momentània es podia traduir en un afuixament general. El fet de la conversió del pintor és indiscutible; l'antiga rojor ambiental s'ha canviat per un relatiu cant a la pau espiritual, sense decaure en la pèrdua d'interès, el qual, ben al contrari, s'ha vist augmentat.

Es l'hora d'aguantar la bandera renovada i l'hora de suplicar que vagi al Museu a substituir quelcom que hi té de l'època preterita.

Créxams obre el catàleg de l'exposició amb dos conjunts de flors senzillament formidables. Unitat, estudi, sensibilitat i gràcia són el resum d'aquestes pintures, dut a un tren contundent.

Quant a paisatges, en mostra un parell, un del port i l'altre de la internacionalitzada Tossa. El primer és una meravella colorística; el segon, del millor que ha inspirat la platja festejada per dotzenes de paletes.

Es però en la figura on l'autor aconsegueix una major notorietat. Particularment la sèrie «vermella, groga, rosa i mantellina roja». Aquí Créxams polaritza el sentiment amb una gràcia transparent i aglissima, el color considerable i l'aparició d'un lirisme que deixa caure volves d'emoció.

De tant en tant us sobta la presència d'un quadre on hi ha un nu amb una gota de perversitat. Aquest quadre, que està en un apartat ideal de la catalogació, és un desig del pintor que treu partit de l'obra en el que té de marginal la pintura i posa a contribució les dots d'expansió d'un decorativisme subtilíssim. Es a dir, ve a escurçar o esgotar les possibilitats pictòriques del nu vinculant-hi algun detall apropiat que aquella perversitat alludida reclama per a la seva millor ostentació.

Amb tot això Créxams s'ha tret de sobre la mica d'estigma que duia de barator i queda més senyor que mai, segur d'un refinament que havia amagat sota intemperàncies estilístiques.

La figura groga i la de la mantellina roja, així agafades a l'atzar, com també el retrat de la noia Chagall, són fites de l'exposició i de la nova modalitat que el pintor ha dut a terme de la manera més magnífica.

Cal esperar d'aquesta que Créxams la farà de la perpetuitat que mereix. Altrament seria jugar amb la darrera carta. Si així es realitza, i per la llei natural de l'avenç va aconseguint noves victòries, ben aviat tindrem en ell un pintor amb el qual es pot comptar a ulls clus, una de les coses que fins ara no era possible del tot, ja que sempre cabia esperar-ne un do de pit fracassat, però, això sí, fracassat amb tota la bona intenció del món.

ENRIC F. GUAL

Temps enrera, parlàvem aquí de la necessitat d'una disciplina. Comentàvem els primers passos dels artistes i ens declaràvem enemics del famós *arribar i moldre*. Exigíem l'estudi consciencios i una forta disciplina. I demanàvem a l'artista jove de començar la casa pels fonaments, no per la teulada. De començar per l'anàlisi profunda que ha de precedir forçosament les síntesis dels anys madurs.

Il·lustràvem el nostre punt de vista amb l'exemple d'un jove pintor estudiós, Antoni Costa, el prototipus de l'artista antígenial, al qual no devorava la impaciència i que no demostrava cap desig d'arribar. Un jove

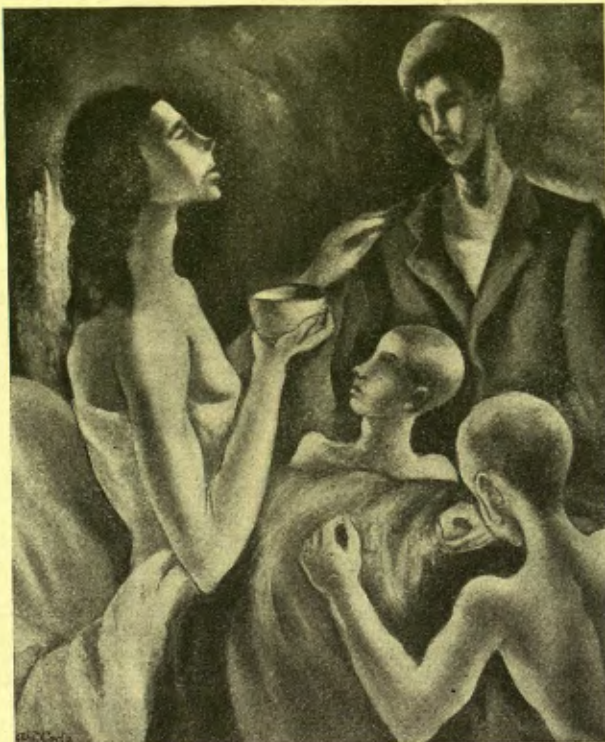
control. Amb tota llibertat. Compte, però. No confonguem llibertat amb llibertinatge. Costa és més lliure que abans, però no negligeix els principis durament apresos. Les seves obres d'ara són tan íntimament construïdes i compostes com les d'abans. Composició, però no rigorosament preestablerta amb regla i compàs com antany, sinó composició instintiva. Ordre instintiu i sensible, viu, que organitza inconscientment els elements de la tela. Sentiment de l'ordre, fill d'una llarga disciplina, i que, incrustat en el més profund de l'artista, ja no l'abandonarà mai més. Igualment, el color dels seus quadros, que, degut al culte fanàtic de la forma, era negligit fins a reduir-se a capes primes i llises, simple *enluminure* de les estructures, ha adquirit gruix. I riquesa. Es ric de matisos infinits i de valors sumptuosos.

Examinem ara els de l'altra banda. Els indisiplinats. D'aquests, dels improvisadors, diem que aviat no se'n cantaria ni gall ni gallina. Que voldrien estudiar, adquirir una disciplina que no tenien, però que ja no hi serien a temps. I així ha estat. Dis-sortadament, les nostres prediccions s'han realitzat plenament. Aquests, els improvisadors, començaren per allà on els altres acabaven. Començaren la casa per la teulada. I la casa s'està esfondrant sorollosament. La transcripció d'alguns fets anecdòtics serà molt més eloqüent que llargs comentaris. Un d'aquests *ninots prodigiosos* trametia dibuixos a un vell setmanari per a infants. I, absolutament mancat de l'ofici que tenien els altres col·laboradors, lliurava uns gargots imprementables. Fins que un dia el venerable director del setmanari li va dir dolçament: «Encara que no me'ls faci tan genials, no hi fa res...» Un altre

d'aquests infants precoços va decorar fa poc un cafè-restaurant molt cèntric. Es a dir, va farcir sis plafons de genialitats incontrolades. I l'altre dia va invitar uns amics: «Veniu a veure el que he pintat allà. Fa molt bonic!» Però, dolorosament sorprès, va constatar, tot escorregut, que quatre dels sis plafons havien estat purament i simplement esborrats. Com el venerable director del vell setmanari, l'amo del cafè-restaurant molt cèntric no està per genialitats. Volla un home d'ofici. No un aficionat, per genial que fos. Alguns d'aquests improvisadors, amargats i descoratjats, ja parlen ara d'anar-se'n a Madrid a fer caricatures per als diaris. El lloc que els escou? Potser sí. Però a Madrid, paradís dels il·lustradors, també estan acostumats a heure-se-les amb professionals, dolents la majoria, però amb un ofici.

A França, vers 1925, en reacció contra l'abstracció del cubisme i del surrealisme, alguns crítics s'erigiren en defensors del *retorn a l'assumpte*. Charensol n'era el partidari més vehement. Aquí, davant els quilòmetres de paisatges i de bodegons que inunden les parets de les nostres sales d'exposicions, potser també seria l'hora de reclamar aquest retorn a l'assumpte. Car no és pecat que el pintor intenti explicar alguna cosa i que, en lloc d'esguardar les formes i els colors com a fi en si, els consideri, com el cinema les imatges, com a mitjà d'explicar escenes de la vida real. Les pintures d'Antoni Costa són obres amb argument. Quins arguments? Els temes que ha de suggerir fatalment a un temperament d'*affranchi* com el seu el sojorn de vuit o nou hores en un despatx per a poder viure modestament. Temes dramàtics, d'un dramatisme dolorós, amarat de pietat pels humils i de solidaritat amb els pobres: la llar miserable del sense-feina desesperat; la taverna flamenca plena de cançons de rebel·lia: *Los capataces de mina — han comprado una romana — para pesar el dinero — que toltas las semanas — le roban a los mineros —*; els derrotats que fan cua sota les parets d'una caserna per a obtenir un plat de ranxo...

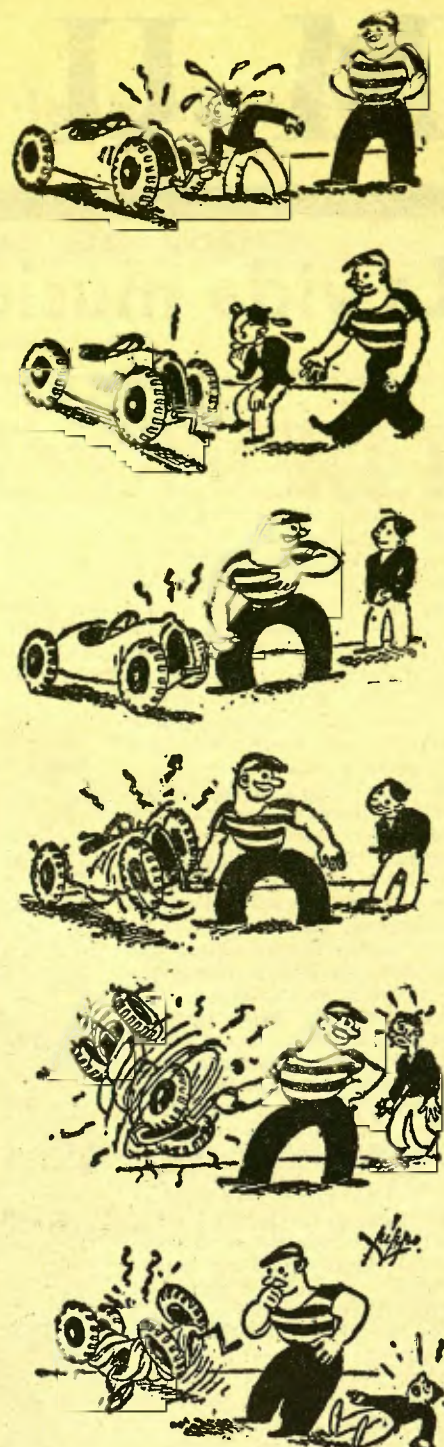
SEBASTIÀ GASCH

Antoni Costa — Pintura

pintor estudiós que no portava pressa i que, sotmès a la preparació escolar, lliurat a l'estudi del natural, de la composició i de la construcció, supeditava els impulsos primers a l'escola, l'emoció a la regla, fins a l'extrem de caure en una fredor que molts interpretaven com a manca de do. Oposàvem a Costa alguns pintors de l'altra banda. Els improvisadors. Els arribistes. Els que comencen per allà on els altres acabaven. Els que s'empesquen síntesis que no han anat precedides de l'anàlisi indispensable. Els que, tot i ignorant que *el geni és una llarga paciència*, fan mans i mànigues — de pernil sovint! — per a fer-se consagrar genis a la primera exposició. Ens referim a alguns d'aquests genis locals. Casos de precocitat sospitosa. Joves, gairebé nens, partidaris de pintar com els ocells canten — un blau i un rosa, una ombra de cara i un fantasma de cos: que fa bonic això! — i que intentaven justificar la seva inèpcia amb invocacions solemnes a la gràcia i a la inspiració. Gràcia i inspiració! Què són la gràcia i la inspiració, què són aquests imponderables, sense una bastida que els aguant, sense un dic que els contingui, sense una regla que els controli? Res. Absolutament res. Un balbuceig inintelligible.

Escrivim el nostre article fa més de dos anys. Examinem, si us plau, la situació actual dels uns i dels altres. Comencem per Antoni Costa. Després de dotze anys de ruda disciplina, Costa ha cregut que havia arribat el moment d'evadir-se. D'ésser lliure. De permetre's certes llibertats. Costa pot fer-ho. Les llibertats que ara es permet han estat ben guanyades. Han estat guanyades amb la suor del seu front. Hem vist les seves teles recents. Antoni Costa, ultra el do indispensable, té una personalitat i un temperament. Però amb una humilitat exemplar, amb una probitat obrera modèlica i amb una consciència d'artesà, frenava els impulsos d'aquest temperament fins a l'extrem, com hem dit, d'oferir-se com un artista cerebral i fred, com un pintor indotat. Degut a aquesta disciplina rigorosa, les seves obres naufragaven sovint en un decorativisme inexpressiu. Però ara, clos el període de la indispensable preparació inicial, el temperament de Costa es manifesta ja sense traves, la seva febre creadora sense

EL COTXE PETIT I L'HOME FORÇUT

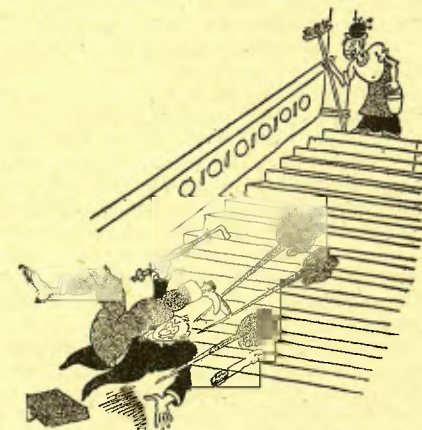
(Il Popolo di Roma)

CAMALICS

—Sóc jo que l'he vista primer, no és veritat, senyoreta?

(Everybody's Weekly, Londres)

—Té, ei poca-solta, ja m'ha aixafat el sabó!

(Everybody's Weekly, Londres)

Alexandre Coll

Alexandre Coll, l'adolescent de les Galeries, està en la situació del post-aprenentatge, en què ja ha començat de fer coses d'homenet i que per tant dona a la seva producció un caire de senzillà indiscutibilitat.

Els seus temes generalment són d'importància, i com els mestres es complau a exposar petits assumptes que il·lustren el desig de mostrar-se complet en la professió.

En primer lloc hem de convenir que un gran encert de l'exhibició és haver-la bastit a base d'aquarelles soles, en les quals és, sense cap dubte, on Coll té més camí a fer. Això encomana al conjunt una perfecta illació que l'acompanyament d'olis faria perillar.

El pintor divideix les vint-i-una obres en diversos aspectes de fonament, com hem dit. La cosa portuària és la que Coll més ha penetrat, la que amb més solidesa executa. Una bona mostra n'és la vista d'un moll xop de pluja que adquireix una franca notabilitat, construïda per l'ambient apesarat que prenen aquells sectors plens d'una trista i silenciosa tragèdia cosmopolita. Així mateix, altres aquarelles on són expressats instant d'existència del mateix gènere, irroqueres associacions d'idees i eclòsió de records, matèria evocativa en fi, que no cal repetir el valor que té en qualificar pintura.

Alexandre Coll és també un fidel de la reproducció monumental de casa nostra. Constantment insisteix a comentar pictòricament la transcendentalitat del gòtic i l'ànima arqueològica, sense adonar-se que la precisa objectivitat que aquesta activitat requereix es tradueix sovint en una anul·lació pràctica de la personalitat de l'artista. Es una llàstima que segueixi així, posant color a quelcom que tot al més vol una bona fotografia, sempre naturalment que no estigui perdut entre camps, que aleshores

Exit en la mida.
Corbates innarrugables
Pijamas a bon preu

JAUME I, 11
Teléfono 11655

VISITI ELS TALLERS I EXPOSICIÓ
DE **R. SIN**
RAMBLA DE CATALUNYA, 125

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

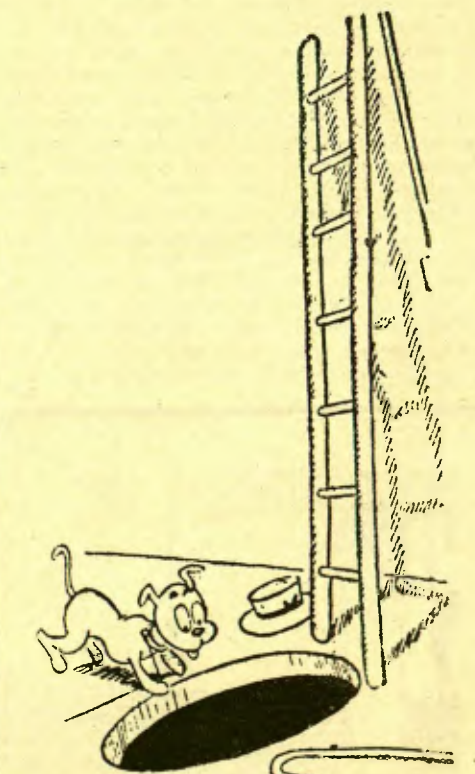
Correu: Apartat 190
Tel.: "Carbur"

BARCELONA
Mallorca, 232

Teléfono 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corrubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURES, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda. cotó i altres teixits : : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BOMBES, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

—On és l'home tan supersticiós que no ha volgut passar per sota una escala?

(Frankfurter Illustrierte)

MUSICA I RADIO

La vida musical a Barcelona

Poc abans del gran festival que prepara el Liceu per a homenatjar el septuagenari Richard Strauss amb la posta en escena d'*El Cavaller de la Rosa*, l'Associació de Música «da Camera» ens ha ofert un concert dedicat únicament a les obres d'aquest compositor alemany. L'atracció principal del programa consistia en primer lloc en la reaparició a Barcelona d'una gran cantatriu alemanya: Carlota Dahmen; en segon lloc, en l'execució d'una obra gegantina que rarament és possible escoltar a causa de la seva dimensió i del crescut nombre d'executants que exigeix: la *Sinfonia dels Alps*. Ben aviat tindrem ocasió de parlar novament de la Dahmen, amb motiu de la seva interpretació d'un dels principals personatges de la famosa comèdia musical de Strauss al Liceu. Per avui limitem-nos a constatar que cantà alguns dels seus més famosos *lieder* amb una perfecta puresa d'estil i d'entonació, amb tota la intimitat i tota l'expressivitat que exigeixen aquests preciosos petits quadros musicals.

La *Sinfonia dels Alps*, al costat d'un insignificant intermèdi de l'òpera *Arabella* i del ben conegut *Don Juan*, pogué suscitar l'interès màxim. Aquest poema simfònic, a l'estil colossal de l'avant-guerra és, amb la *Sinfonia dels Alps* — això és, dels mil executants — de Mahler i els *Gurre-lieder* de Schönberg, un dels documents més complets de l'individualisme superromàntic. A l'aparell inflat de l'orquestra que compta amb el doble de professors que ordinàriament, correspon una sensibilitat nupetrohada i sobreexcitada de la personalitat artística del seu autor. La sensació impressionant de l'individu isolat — de l'individu de tensions genials — davant dels grandiosos misteris de la naturalesa, ha trobat en aquesta simfonia de Strauss una expressió extremament realista i refinada. La serenitat que trobava encara en la naturalesa l'home de cent anys enverna — la serenitat de *La Pastoral* i adhuc la del *Freischütz* — s'ha perdut per sempre. Allà on Beethoven i Weber perseveren encara en un estat de respectuosa contemplació, a Richard Strauss, tipus de *businessman* modern, no li queda el lleure de la pura contemplació. La seva divisa significa més aviat dominació, transformació del món real i l'irreal segons la pròpia imaginació.

Aquesta tendència de Strauss de situar-se sempre en el primer pla, d'obligar el públic a ocupar-se de la seva persona, dels seus sofriments i de les seves joies, de les seves simpaties i de les seves abnegacions, de les seves velletats d'heroisme i dels seus sentiments fins en la intimitat de la pròpia llar, tot aquest inventari tan personal com a tema de la composició es pot trobar ja d'una manera més o menys accentuada en els mestres precedents del romanticisme. Però Strauss va molt més enllà que els seus predecessors; d'una manera creixent fa dependre la forma musical de les seves obres de l'argument que s'ha proposat per a la composició. És veritat que la forma de la sonata es deixa reconstruir ben netament en la *Sinfonia dels Alps*; és ben perceptible a través de la partitura. Però la dimensió de les diferents parts ha esdevingut talment gegantina, els encisos de la sonoritat tan inòcits i tan complicats, que tan totalment impossible la percepció *auditiva* de la forma clàssica. Aquest és el punt feble d'aquesta simfonia, com ho és així mateix de tots els documents artístics de l'estil colossal d'aquella època: el *Crystal-Palace* de Londres, el *Dom de Berlín*, el *Trocadero de París*, els quadros de Boecklin, les escultures de Max Klinger, etc. L'equilibri perfecte entre els detalls i la totalitat es altera; llur relació esdevé cada dia més desproporcionada. Hom deixa de considerar el conjunt d'una obra com una totalitat per concebre'l com la suma d'un nombre indefinit de detalls.

En un gran nombre d'episodis de la simfonia alpina, Strauss ha sabut descriure passatges emocionants i d'una sonoritat esclatant. El conjunt de l'obra, però, en tota la seva extensió, ens deixa avui indiferents. Però amb tot, serà sempre molt instructiu saber de quina substància musical pot disposar Strauss. Quan la setmana entrant haurem d'examinar la seva obra mestra, *El Cavaller de la Rosa*, veurem immediatament com Strauss sap produir-se millor quan troba un text o un argument d'una veritable riquesa poètica, il·lustrativa o dramàtica. Quan la intensitat del text disminueix — en molts dels seus *lieder*, en certs passatges dels seus poemes simfònics i de les seves òperes, com en *Salomé* i en altres — la música de Strauss esdevé ensucrada, ba-

nal i fins vulgar. Al tombant del segle, l'evolució de la música havia arribat al punt en què ella perd el domini autònom en el seu territori específic. En aquell temps la música s'era allunyada tant dels grans mestres de la música pura com els joves compositors ho són avui, per la seva banda, de mestres com Strauss, Mahler i el Schönberg de la seva primera època de compositor. El caràcter il·lustratiu de la música de la *Sinfonia dels Alps* havia de derivar forçosament en la música il·lustrativa del cinema. En la regió de la música pura no admet cap evolució, cap successió. Els jo-

Una Salomé (per W. Volz) de l'època straussiana

ves han fet bé, per tant, de reaccionar contra el simfonisme il·lustratiu i de cercar llurs models en l'art dels grans mestres de la polifonia clàssica o en el folklore de llurs països respectius.

No calia fer venir per a la direcció d'aquest concert un mediocre director d'orquestra d'una ciutat de província alemanya. L'Orquestra Pau Casals, que havia treballat tan meravellosament sota la batuta del mestre Busch, era ben difícil de reconèixer. El concert produí la impressió d'un primer assaig; les inexactituds, els errors, les notes de mal gust que poguérem constatar amb ajut de la nostra partitura, foren desoladores. La indicació per mitjà de xifres gegantines que devia ajudar l'auditori a orientar-se a través de les nombroses parts de la simfonia, però que no correspongueren gairebé mai a les xifres del programa, contribuï a desorientar el públic. A despit d'aquests incidents, hem de dir que hem tret un gran profit artístic d'aquesta interessant vetllada de l'Associació de Música «da Camera».

La mateixa entitat, que sap realment proporcionar als seus socis concerts atractius i de ben diversos aspectes, ha presentat aquesta setmana a Barcelona, en dues ocasions, una en les Audicions Intimes al Casal del Metge i l'altra al Palau, una cèlebre cantatriu russa, Maria Kurenko, amb un programa molt vast en el qual predominaven els compositors russos.

En la Cultural ha actuat Mischa Elman, un dels violinistes més perfectes del món. Quan interpreta Bach o una de les belles sonates de Brahms, ens fa pensar immediatament en Casals. Es tracta ben bé d'un artista de la mateixa raça que el nostre gran cellista: és el mateix temperament essencialment músic, la mateixa manera impecable de manejar l'arquet sense el menor soroll suplementari; en una paraula, la mateixa bellíssima i impressionant interpretació clàssica del gran repertori instrumental. El públic pogué gaudir d'una de les més delicioses vetllades de la temporada.

L'Associació Obrera de Concerts sabé donar un atractiu especial al seu darrer concert d'orquestra en contractar un jove pianista alemany, Erich Landerer, per a l'execució d'un concert de Txaikovski. Landerer toca molt bé, amb una tècnica molt segura i un gran instint musical, en fi, com toquen avui dia els joves de la nostra generació d'un cert talent que surten d'una bona escola de música o de les lliçons d'un bon professor. El tipus del gran virtuós s'ha gairebé extingit en el nostre temps. I potser no ens n'hem de plànyer gaire, car la missió del jove músic d'avui és tota una altra. Landerer anuncia per a la setmana entrant un recital amb el qual vol pendre comiat de la crítica barcelonina i dels seus nombrosos amics. Executarà un programa d'exàmens de conservatori, un programa molt corrent, amb una mica de Chopin, de Beethoven i de Schumann. I, per cortesia, dos números coneguts de Falla i de Turina.

No podem comprendre com un jove de vint anys no s'interessa per la producció contemporània ni adhuc la del seu país. Qui pot estar més qualificat a interpretar les meravelloses composicions per a piano que els autors contemporanis han creat en aquests darrers vint anys, que aquests joves pianistes que fan els primers passos sobre l'estrada de la sala de concerts?

Otto MAYER

Nota sobre Strauss

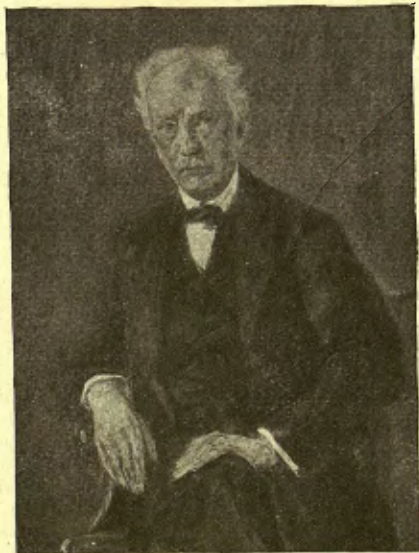
Sigui quin sigui el judici que ens mereixi l'obra de Wagner, resta cert que és una obra extrema. Quelcom que no pot prolongar-se. Seguir significaria ficar-se en un carer sense sortida. Per això aquesta obra ha estat una de les coses històricament més estèrils. No hi ha res de més negligible que la música dels wagnerians. És una cima, després... la davallada.

Tanmateix un nom il·lustre, il·lustríssim, trobem en aquesta línia històrica: Richard Strauss. Un autèntic post-wagnerià. Un temperament formidable, però una obra que costa de comprendre altrament que en funció de Wagner. Evidentment, Strauss no prepara, no és precursor, encara menys realitza la plenitud d'una forma artística; és la seva, fatalment, una obra post-wagneriana amb tota la força de relativitat del terme. És una obra tan considerable com vulgueu, però traspasada per la fatiga de quelcom que s'està morint. A voltes diríeu si l'alenada que de tant en tant sembla animar-la no provindrà de la força d'inèrcia d'una estretitud final i grandiosa, d'aquella darrera convulsió titanica de la trompeteria i de les timbales de la *Tetralogia*.

Força? Hi ha moltes categories de força. Nguem que l'arrauxament orquestral de *La vida d'heroi* tingui l'accent de la força autèntica, de la força que anima Esquil, Miquel Angel, Beethoven. És una força de violència, de dissolució, d'instabilitat psíquica. Wagner s'arrossega amb tota l'opacitat de la seva grandiosa sensualitat, amb tot el caos desordenat d'una natura que sembla aplegar alhora els serafins i els titans, però, amb tot, fent trepidar tot aquest aluvió d'impureses, hi ha la grandesa i la força autèntiques. En Strauss, mai.

L'orquestra de Strauss és l'exasperació de la complexitat, la qual cosa no és sempre sinònim de riquesa. Si costa molt de trobar un so pur en Wagner, això és impossible del tot tractant-se de Strauss. Des del punt de vista físic, gosàrem dir que aquesta orquestra és exhaustiva del tema. Molt bona per a excitar sensibilitats gastades que necessiten de complicats artificis per interessar-se. Strauss s'ha complagut, amb un enginy sense parió, a extreure tots els timbres latents de l'orquestra tal com l'heret de Wagner. Augmentant-la, això sí, disgregant-la, per tornar-la a agregar sota noves ordenacions, tant que l'orquestra de *La Walkiria* sembla més aviat tradicional, comparada a la dels grans poemes de Strauss.

Strauss ha consagrat el poema simfònic, aquest fill bastard de la música, «Ni carn ni peix», com deia Wagner. I, amb tot, no pot negar-se que hi havia en l'obra de Wagner prou germens de desordre per provocar aquest monstre. Wagner tenia una força de primer ordre, i tot i provocar tan-

Strauss, per Max Liebermann

tes coses contra ell mateix, contra tot i per damunt de tot, triomfà, però no veia que destil·lava sense voler-ho toxines fatals adhuc per a esperits no precisament febles.

Quina estètica és aquesta que és capaç d'acceptar les imitacions inqualificables que trobem en la *Sinfonia dels Alps*? I diguem-me, si és que estimeu la música, com podeu escoltar això que dimecres encara podia sentir-se a Barcelona? No és quelcom per fer-vos néixer dubtes sobre l'instint artístic de l'autor?

Ambiciosa i plena d'un desenfrenat egoisme. La de Wagner també; però, no digueu, que la música del *Tristany* val almenys tant com poden valer les més desesperades pàgines de Schopenhauer, i en canvi, com reconèixer una comuna mesura entre el to esplendorós del *Zaratustra* de debò i el de Strauss? Música de programa, de programes plens de filosofia moral i de qüestions transcendents; però metafísica, aquesta música no ho és. Ho són les fugues de Bach, però no *Mort i transfiguració*, ben cert.

Ciència musical aclaparadora, sí, però inventiva melòdica atacada sovint d'una paràlisi anterior que sembla glaçar les millors alenades i, de tant en tant, una falta de gust, una depressió de banalitat. El gran valor d'aquesta obra és d'ésser d'una sinceritat terrible i de reflectir amb un relleu extraordinari un moment espiritual viscut de bo de bo, pel món, i per molts de nosaltres en particular. Som contemporanis de Strauss i per això aquestes raures sonores obren damunt dels nostres nervis i arrenquen irresistiblement els nostres aplaudiments. Pesa, l'obra aquesta, damunt nostre, com pesa l'acte d'un còmplice. Fora ridícul negar la importància excepcional d'aquest acte artístic referint-lo al moment que l'ha vist néixer. Precisament és un acte representatiu per excel·lència. El més representatiu! Però, l'home està solament mig compromès en la història. Té una passa sempre més enllà. És aquesta possibilitat la que condiciona la visió espiritual. Des d'aquesta perspectiva extemporània, què val l'obra de Richard Strauss?

J. PALAU

Història de la ràdio a Catalunya

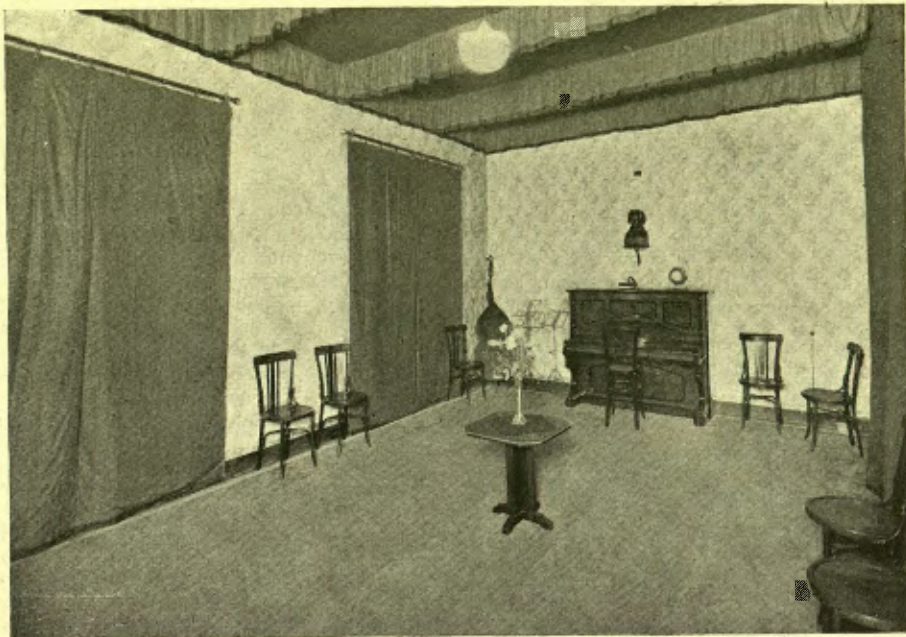
IV.—Emissores de 200 watts

Fins ara solament hem parlat de les diferents emissores instal·lades a Barcelona. En l'article d'avui farem un breu resum de les nou emissores de petita potència, que estan escampades per Catalunya.

Amb motiu del decret que publicà la *Gaceta de Madrid* del 13 de desembre de 1932, s'installaren per tot Espanya més de quaranta emissores de 200 wats de potència, amb caràcter estrictament local.

Hem anat recordant a través dels nostres quatre articles, la història de la ràdio a Catalunya. Sense cap apassionament, hem anat donant a cadascú el paper veritable que ha tingut en el seu desenvolupament.

Actualment, la ràdio a Catalunya es troba en un règim transitori. La *Gaceta* ha publicat, darrerament, un decret en el qual s'esmenta que la reglamentació de la ràdio, mentre no es resolgui definitivament la

L'estudi de Ràdio Girona

D'aquestes quaranta, nou eren instal·lades a Catalunya, totes elles amb poca diferència de dates. Aquestes nou emissores són: Ràdio Girona, Ràdio Lleida, Ràdio Tarragona, Ràdio Badalona, Ràdio Manresa, Ràdio Reus, Ràdio Sabadell, Ràdio Terrassa i Ràdio Vilanova.

Les emissores de Girona i Lleida foren construïdes per Ràdio Associació de Catalunya, d'acord amb els Ajuntaments de les dues ciutats. La de Tarragona fou instal·lada per l'Associació de la Premsa i actualment està sota el control de Ràdio Associació de Catalunya.

Les emissores de Badalona, Manresa, Sabadell, Terrassa i Vilanova foren instal·lades per particulars o bé per associacions de ràdio locals.

Algunes d'aquestes emissores són escoltades, malgrat la seva potència de 200 wats, uns o radi de quilòmetres bastant considerable.

Els programes que transmeten són formats generalment a base de música en discos i de concerts d'alguna orquestra local. Passen, també, per davant del micròfon, els artistes que es troben a la ciutat, procedents sempre de Barcelona.

Les emissions, doncs, no tenen ni poden tenir la varietat i la qualitat de les que serveixen les emissores barcelonines, però acostumen a estar en consonància amb la vida de la ciutat o regió corresponent.

Les emissores de Girona, Lleida i Tarragona retransmeten sempre els programes més interessants de Ràdio Associació de Catalunya. Les altres emissores ho fan també quan hi ha quelcom de gran transcendència.

qüestió de Catalunya, quedarà a mans altra vegada de la Direcció General de Telecomunicació.

Totes les emissores de Catalunya, així com totes les altres d'Espanya, estan en situació provisional. Són desconegudes les intencions concretes del govern, en aquest assumpte.

No podem, doncs, fer cap averany, però esperem que Barcelona, així com fou una de les primeres ciutats del món que tingué emissora, farà que Catalunya estigui sempre a l'avantguarda de la radiodifusió mundial.

RAMON PEREZ-PUJOL

—No, són boles de naftalina contra les arneses...

(The Bystander, Londres)

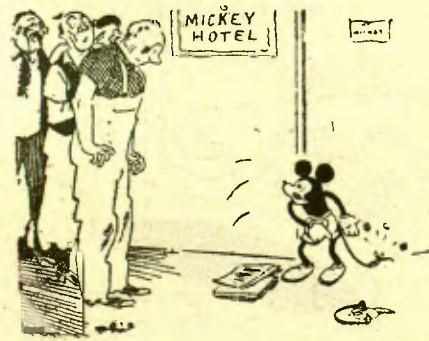
LA MEDICINA CATALANA

PORTANTVEU DE L'OCCITANIA MEDICA

ÉS, DOCTOR, LA VOSTRA REVISTA

JA US HI HEU SUBSCRIT?

—Qui m'ha posat aquesta rateta a l'habitació?

(Ric et Rac, Paris)